

Minimální preventivní program

Střední zdravotnická škola Náchod – EA

Obsah

Základní údaje o škole.....	4
Charakteristika školy.....	5
Analýza školy výchozí situace – subjektivní pohled školy na aktuální realitu, ve které se škola nachází	6
1.1 Vnější zdroje.....	16
1.2 Vnitřní zdroje	19
1.3 Přehled výskytu rizikového chování v uplynulém loňském roce – tabulka (SEPA) a způsoby řešení	20
1.4 Vymezení cílových skupin	22
1.5 Současný stav problematiky na škole.....	23
2 Cíle minimálního preventivního programu	24
2.1 Dlouhodobé cíle	24
2.2 Střednědobé cíle	25
2.3 Krátkodobé cíle	26
3 Tematické bloky ve výuce zaměřené na prevenci rizikového chování	29
4 Konkrétní programy primární prevence ve škole	32
4.1 Dlouhodobé akce.....	32
5 Evaluační MPP za školní rok 2025/26.....	39
Přílohy	XL
Příloha č. 1 - Legislativa.....	XL
Příloha č. 2 Náplň tematických bloků	XLI
PREVENCE DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ, ALKOHOLISMU A KOUŘENÍ.....	XLI
ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL – PREVENCE VZNIKU PORUCH PŘÍJMU POTRAVY	XLII
PREVENCE ŠIKANY – POSILOVÁNÍ A ROZVOJ MEZILIDSKÝCH VZTAHŮ A PREVENCE PROJEVŮ XENOFOBIE, RASISMUS, ANTISEMITISMU	XLII
PREVENCE RIZIKOVÉHO SEXUÁLNÍHO CHOVÁNÍ A ZÁVAŽNÝCH.....	XLIV
VIROVÝCH ONEMOCNĚNÍ, PREVENCE SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ A TÝRÁNÍ SEXUÁLNÍ VÝCHOVA	XLIV

PREVENCE KRIMINALITY A DELIKVENCE.....	XLIV
PREVENCE ZÁŠKOLÁCTVÍ	XLV
Příloha č. 3 KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY	XLVII
KRIZOVÉ PLÁNY DLE TYPŮ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ.....	LII
Příloha č. 4.....	LXXIV
ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ	LXXIV
Úvod.....	LXXIV
Cíl programu	LXXIV
Prevence proti šikanování	LXXIV
Krizový plán.....	LXXV

Základní údaje o škole

Název a adresa školy	Střední zdravotnická škola Náchod – EA Kladská 335, Náchod 547 01		
Jméno a příjmení ředitele	Mgr. David Hanuš, MBA		
Telefon na ředitele	+420 491 427 851, +420 739 440 955		
Email na ředitele	reditel@zdravkanachod.cz		

Jméno metodika prevence	Mgr. Adéla Jakoubková		
Konzultační hodiny	po domluvě či telefonické domluvě		
Email	jakoubkova@zdravkanachod.cz		
Specializační příspěvek	ano	ne	studuje
Realizátor specializačního studia	INFRA, s.r.o.		

Jméno výchovného poradce	Mgr. Kateřina Hanušová		
Konzultační hodiny	po domluvě či telefonické domluvě		
Email	hanusovak@zdravkanachod.cz		
Specializační příplatek	ano	ne	studuje
Realizátor specializačního studia	UHK, výchovné poradenství		

Jméno kariérového poradce	Mgr. Renata Dušková, MBA		
Konzultační hodiny	po domluvě či telefonické domluvě		
Email	duskova@zdravkanachod.cz		
Specializační příplatek	ano	ne	studuje
Realizátor specializačního studia	IKAP II, KHK		

Jméno školního speciálního pedagoga	PaedDr. Jana Hartmanová		
Konzultační hodiny	úterý: 8:00 – 12:00 středa: 8:00 – 12:00		
Email	xdr.hartmanova@seznam.cz		
Specializační příplatek	ano	ne	studuje

Realizátor specializačního studia	Univerzita Karlova, Praha	
SŠ obory	Počet tříd	Počet žáků
Praktická sestra – 4letá (maturita)	7	209
Sociální činnost – 4letá (maturita)	4	88
Ošetřovatel – 3letá (výuční list)	3	47

Charakteristika školy

Střední zdravotnická škola Náchod – EA byla založena v roce 1991 pro humanitně zaměřené žáky. Zřizovatelem je Českobratrská církev evangelická. Škola je zaměřena na vzdělávání odborníků v oblasti zdravotnictví a sociální práce. Vzdělání v jednotlivých oborech se řídí školními vzdělávacími plány je ukončeno výučním listem nebo maturitní zkouškou.

Škola se nachází v okresním městě a navštěvují ji žáci nejen z Náchoda a blízkého okolí, ale i žáci z okresů Jičín, Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí, Pardubice, Praha a jiné. Žáci, pro které by bylo denní dojíždění příliš náročné nebo nemožné, jsou ubytováni v domově mládeže. Ten však náleží jiné škole, kde je ubytování žáků SZŠ-EA smluvně zajištěno, stejně tak i stravování ve školní jídelně, která rovněž nenáleží SZŠ-EA.

V budově školy se nachází dvě specializované učebny ošetřovatelské péče, učebny výtvarné a hudební výchovy, jazyková učebna, počítačová učebna, keramická dílna a tělocvična. Pro potřeby školního poradenského pracoviště a speciálního pedagoga funguje speciálně zařízená místnost, kde je klidné a příjemné prostředí pro řešení jednotlivých případů s žáky, učiteli a zákonnými zástupci. Účel a náplň školního poradenského pracoviště je definován v programu poradenských služeb. Učebny jsou materiálně velmi dobře vybavené, téměř ve všech jsou dataprojektory, některé mají i interaktivní tabule a učebny ošetřovatelské péče jsou vybaveny moderní technikou používající se v současném zdravotnictví.

Žáci navštěvující naši školu pocházejí z rodin s různým zázemím. V posledních letech můžeme zaznamenat nárůst počtu žáků, jejichž rodinné zázemí je nějakým způsobem narušené (to je pravděpodobně dáno i charakterem školy a jejím zaměřením).

Jelikož škola připravuje žáky na dráhu sociálních pracovníků a pracovníků ve zdravotnictví, je součástí mnoha předmětů právě výchova k prosociálnímu chování s důrazem na prevenci rizikových forem chování. Žáci totiž během studia absolvují praxe v mnoha sociálních, zdravotnických i školských zařízeních. Na praxi může nastoupit samozřejmě žák,

který má povědomí o vhodném sociálním chování, který má vyhraněný postoj k rizikovým formám chování, žák, který je empatickou osobností.

Žáci jsou také zapojeni do mnoha projektů a sbírek pro různé organizace. Škola také nabízí volnočasové aktivity jako pěvecký a dobrovolnický kroužek. Žáci chodí do různých sociálních zařízení, kde spolu s pedagogy vytváří zajímavé programy pro potřebné a sociálně slabé.

Analýza školy výchozí situace – subjektivní pohled školy na aktuální realitu, ve které se škola nachází

V roce 2025/2026 má škola celkem 14 tříd (7 tříd oboru Praktická sestra, 4 třídy oboru Sociální činnost, 3 třídy obor Ošetrovatel). Celkový počet studentů je 344. Z tohoto počtu je 310 dívek a 34 chlapců. Vzděláváme také žáky ukrajinské národnosti, jejichž vzdělávání je v souladu s Lex Ukrajina, a v různé míře ovládají český jazyk. Těmto žákům bylo nabídnuto doučování z českého jazyka pověřeným pedagogem českého jazyka.

Celkový počet pedagogů na škole je 35, z toho 15 je všeobecně vzdělávacích pedagogů a 20 odborných předmětů se zaměřením na sociální a zdravotnické předměty. 97 % všech pedagogů má plnou pedagogickou kvalifikaci dle zákona o pedagogických pracovnících.

Rizikové chování je takové chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo celou společnost. Tento pojem nahradil dosud užívaný termín sociálně patologické jevy.

Primární prevence rizikového chování u žáků je zaměřena na předcházení rozvoje rizik, která směřují zejména k následující rizikovým projevům v chování dětí a mládeže:

a) návykové látky

Závislost všeobecně je posuzována jako typ rizikového chování. Proto i užívání a nadužívání návykových látek spadá pod negativní jevy, kterými se zabývají všechny typy prevencí. Mezi návykové látky, u kterých nejčastěji dochází k užívání u mladistvých a dětí patří alkohol, tabák, konopné drogy aj. Podrobnější popis je uveden v metodickém pokynu MŠMT. Při zjišťování rizikového chování sháníme informace typu, jak dlouho žák návykovou látku užívá, jaký typ látky užívá, ale také sledujeme, jak užívání látky ovlivňuje jeho chování. Užívání návykových

látek má své fáze: experiment, užívání, nadužívání, zneužívání a poté již dochází k závislosti. Závislostní chování u dětí ovlivňují vývojová stadia. Prevencí závislosti u mládeže se zabývají nejrůznější instituce a organizace, včetně širokého spektra profesí – pedagogové, sociální pracovníci, pracovníci OSPOD, pracovníci úřadů, pracovníci poraden aj. Průzkumem z roku 2015 bylo zjištěno, že až 66% mladých lidí již kouřilo, a až 96 % mělo již první kontakt s alkoholem (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

b) rizikové chování v dopravě

Rizikové chování v dopravě může mít mnoho podob. Vzhledem k nevhodnému chování a přístupu k bezpečnosti silničního provozu může docházet k nehodám a potažmo úrazům, nebo případně i k usmrcení. Rizikově se v oblasti dopravy může chovat každý účastník: chodec, řidič motorového vozidla, cyklista, ale stejně tak i spolujezdec v hromadné dopravě. Prevencí v dopravě se zabývají školy již na prvním stupni prostřednictvím dopravní výchovy. Díky průřezovým tématům se poté žáci a studenti seznamují se vhodným chováním napříč všemi ročníky. V dnešní době dochází ze strany mládeže například k rizikovému natáčení videí na vlakových vagonech, přeskakování souprav hromadné dopravy, natáčení videí při rychlé jízdě autem apod. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

c) poruchy příjmu potravy

Poměrně často řešené rizikové chování řešené ve školním prostředí jsou právě poruchy příjmu potravy. Nejčastěji zaznamenané jsou mentální bulimie a anorexie. Tento typ rizikového chování se projevuje mezi 13 – 15 rokem, převážně u děvčat, ale nevyhýbá se ani chlapcům. Poruchy příjmu potravy bývají způsobeny patologií z rodiny a k jejich léčení je třeba využít zdravotnické zařízení a dlouhodoběji i terapii. Primární prevenci v rámci školy organizuje většinou metodik prevence prostřednictvím besed, přednášek apod. Především ale je důležitý kontakt s mladistvými a jejich zájem (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

d) syndrom týraného dítěte (dále jen „CAN“)

Ke zneužívání a týrání dětí dochází nejčastěji v rodině dítěte. V ČR dle statistik se jedná až o 1 – 2 %. Pod týrání dítěte patří nejen fyzické a sexuální zneužívání, ale také psychické týrání, odpírání projevů lásky a náklonosti, nedostatek jídla, tekutin aj. Dospělé osoby využívají své nadřazenosti nad dítětem nejrůznějšími způsoby. U dítěte můžeme ve škole pozorovat změny v chování. Například zamlklost, agresivita, apatičnost, lekavé chování, sebepoškozování, dítě

přestává jíst a pít apod. Na těle dítěte si mohou učitelé všimnout podlitin, jizev od pořezání, spálenin od cigaret, narušených nehtových lůžek, vytrhaných vlasů, kousanců apod. V případě podezření na syndrom CAN spolupracuje třídní učitel, školní psycholog, etoped, policie, sociální pracovník OSPOD a další odborníci na řešení situace. Žáci jsou v průběhu jednotlivých ročníků seznamováni s tímto problémem prostřednictvím besed, školních akcí a podobných aktivit. Nejdůležitější však je, aby si pedagogičtí pracovníci všímali příznaků, které by mohly vést k odhalení týrání dítěte (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

e) školní šikana

Šikana je specifickým typem násilí a agrese, které je v rozporu se školním řádem a pravidly, jejichž dodržování je od žáků vyžadováno. Hlavním cílem školy je zajistit bezpečné prostředí pro všechny žáky, což šikana narušuje. Tento problém je bohužel velmi rozšířený – až 41 % žáků se s ním setká. Šikana se může týkat i pedagogických pracovníků. Vždy má dlouhodobé negativní dopady na život oběti. Při výskytu šikany škola, dle závažnosti situace, spolupracuje s pedagogy, vedením školy, policií, OSPOD, psychologem a dalšími odborníky. Oběti šikany často potřebují léčbu zaměřenou na specifický typ šikany, který prožily. Škola má zákonnou povinnost zajistit bezpečné prostředí, ve kterém se děti mohou vzdělávat (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

f) kyberšikana a další formy kybernetické agrese

Kyberšikana je také druh agrese, která je ale vyvíjena nepřímo. Pachatel (útočník) ji vykonává prostřednictvím internetového a digitálního prostředí. Znaky šikany jsou dlouhodobost a opakovanost, nejedná se o jednorázové například zaslání nahrávky nebo zneužití něčí fotografie apod. Nejčastější typy kyberšikany jsou pomluvy, zneužití fotografií, textů, nahrávek a s tím spojené vydírání, vyhrožování, ponižování apod. Stejně jako u šikany platí u kyberšikany, že škola je povinná zajistit bezpečí žáků. Škola má ukotvenu šikanu ve školním řádu, ve školní preventivní strategii i MMP (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

g) homofobie

Pojem homofobie vyznačuje nesnášenlivost vůči lidem, kteří mají odlišnou (menšinovou) sexuální orientaci. Někteří mohou popisovat homofobii jako narušení genderových norem. Většinou se jedná o homosexualitu. Rizikové chování pak vykazuje mládež, která se vyjadřuje k výše uvedeným skupinám extremismem nebo šikanou. Pedagogové jednají se žáky, kteří se

odlišují od běžné skupiny citlivě. Zároveň v případě, že zjistí jakoukoli nesnášenlivost, je třeba spolupracovat s rodiči, metodikem prevence, popřípadě psychologem aj. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

h) extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Jedná se o chování zaměřené proti etnickým, politickým a náboženským skupinám, které neodpovídá zásadám demokratického státu. Každá z těchto skupin se vymezuje vůči specifickému cíli. Rasisté diskriminují osoby na základě rasového, biologického či národnostního původu. Xenofobie se projevuje nesnášenlivostí vůči všemu odlišnému a cizímu. Antisemitismus je pak specifický odpor vůči židovskému národu. Extremismus se dělí na pravicový a levicový podle směřování ideologie. Zaznamenání takového jednání řeší třídní učitel, metodik prevence, a v závažných případech také vedení školy, Policie a OSPOD. Preventivní opatření zahrnují besedy, osobní příběhy a výuku, která podporuje rovnoprávnost žáků (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

i) vandalismus

Vandalismus je ničení soukromého i veřejného majetku, jedná se tedy o negativní jednání, které porušuje společenské normy. K vandalismu může dopomoci požití alkoholu nebo drog, díky čemuž dochází k odbourávání zábran před takovým jednáním. Většinou se takto chovají skupiny, působí škody na cizím majetku. To se děje i ve škole, kdy žáci nebo skupiny žáků ničí majetek školy. Primární prevence je dohled nad žáky během přestávek, přenesení odpovědnosti na žáky popřípadě rodiče, zavedení aktivního trávení přestávek apod. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

j) záškoláctví

Úmyslné chování, které páchá buď sám žák tím, že různými způsoby opouští prostředí školy a vyučování, nebo mohou být odpovědní zákonní zástupci žáka, kteří nezabrání, aby k záškoláctví docházelo. Škola může požadovat při nesrovnalostech a podezření ze záškoláctví potvrzení od lékaře. Škola eviduje neomluvené hodiny žáka a má upravený postup, kdy hlásí neomluvené hodiny na OSPOD, situaci však prvotně řeší s rodiči. Žáci i rodiče jsou vždy upozorňováni, jak budou neomluvené hodiny případně řešeny s úřady (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

k) krádeže

Nutné je vždy specifikovat, co je to krádež. Krádež je situace, kdy se někdo domáhá získat cizí věc, kterou by chtěl a přitom ji nevlastní. Krádeže se vyskytovaly a vyskytují ve školských zařízeních. Žáci, kteří něco nemohou získat legální cestou, tak se snaží to ukrást. Škola je povinná hlásit rizikové chování krádeže ihned rodičům, nad 10 000,- se jedná vždy o trestný čin. Škola má upraveno ve školním řádu, jak přistupuje ke kázeňským opatřením v případě krádeže. Při přesahu 10 000,-Kč se v každém případě jedná o trestní čin. Škola vždy jedná, nikdy takové chování nepřehlíží. Nahlašuje krádež policii, spolupracuje s rodiči, s OSPOD (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

l) krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí

Násilí ve školním prostředí může mít jak vnitřní, tak vnější zdroje. Vnitřní násilí zahrnuje agresivní chování žáků či pedagogů, například v podobě šikany nebo vandalismu. Vnější násilí může být způsobeno vnějšími faktory, jako je například hrozba střelby ze strany cizích osob nebo agresivní chování rodičů. Škola by měla mít vypracovaný krizový plán a pravidelně vzdělávat žáky i personál v tom, jak jednat v krizových situacích. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

m) netolismus

Netolismus představuje určitý typ závislosti na elektronice, respektive všem, co je spojené s virtuálním prostředím – telefon, televize, počítačové hry aj. Zasahuje do života po fyzické i psychické stránce. Dokáže způsobit nespavost, únavu, fyzické změny páteře, nervozitu, úzkost aj. Předcházet netolismu lze věnováním pozornosti žákům, sledovat jejich pohyb na sociálních sítích, nabízet široké spektrum zájmových aktivit apod. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

n) sebepoškozování

Nejedná se o sebevražedné jednání s cílem se zabít, ale je to forma násilí proti sobě (autoagrese). Sebepoškozování může mít různé formy, od řezání žiletkou, pálení čímkoliv žhavým, škrábání a rozškrábání již vzniklých ran, kousání, používání i jiných ostrých předmětů aj. K sebepoškozování mohou mít sklon žáci, u kterých přetrvává agrese, úzkost, podráždění, mohou se projevovat i deprese aj. Dle závažnosti a typu ubližování řeší ve škole

sebepoškozování pedagogové společně rodiči, dále školní psycholog, speciální pedagog aj. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

o) nová náboženská hnutí

Sekty, kulty a náboženská hnutí představují skupiny, které prostřednictvím psychologického nátlaku ovlivňují jedince a přesvědčují je o výhodách připojení k dané komunitě. Členové sekt se odlišují od širší společnosti specifickými ideologiemi, které bezvýhradně přijímají. Tyto skupiny se vyznačují uzavřeností, pocitem výlučnosti a výjimečnosti. Není však nutné, aby se vždy jednalo pouze o náboženská hnutí. Prevencí bývá informovanost žáků. Budování svobodného rozhodování a vysvětlování principů demokracie. Na našem území působí například Svědci Jehovovi, Mormoni, Moonisté, Satanismus aj. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

p) rizikové sexuální chování

Rizikovým sexuálním chováním je myšleno chování, které může narušovat psychiku, fyzický vývoj ale i celou budoucnost osobnosti. Hovoříme o praktikách, jako je například příliš brzký začátek sexuálního života, vysoký počet sexuálních partnerů, promiskuita apod. S rizikovým sexuálním chováním se často pojí i vysoká konzumace drog, alkoholu, agresivita aj. Prevencí se rozumí informovanost žáků o zdravotních a jiných následcích při výše uvedeném chování. V rámci prevence ve školách jsou žáci informováni o nebezpečí, která ze sexuálního rizikového jednání plynou. Například psychické potíže, přenos HIV a jiné sexuální choroby, zneužívání v případě osob mladších 15 ti let aj. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

q) subkultury

Mezi dvanáctým a třináctým rokem se dítě začíná osamostatňovat a uvědomovat si vlastní identitu. Chce být odlišné a ojedinělé. Hledání vlastní identity může vést k inklinování k subkulturám. Těmi mohou být například anarchisté, kteří popírají normy a zákonné uskupení. Popírá nadřazenost. Rizikem je znevažování autorit. Další subkulturou jsou členové skupiny Emo, jsou specifictví výrazným líčením a oblibou černé barvy, jsou citlivější a více emočně založeni. Dalšími můžeme jmenovat punk, Witch aj. Prevencí bývá informovanost o subkulturách, v případě rizikového chování je třeba spolupráce pedagoga, rodičů, metodika prevence, případně školního psychologa (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

r) domácí násilí

Domácí násilí ovlivňuje zdravý fyzický i psychický vývoj dítěte a jedná se o nepřímé rizikové chování. Ovlivňuje celkový průběh výchovného procesu. Domácí násilí může mít několik podob, jako je například fyzické, psychické, ekonomické, sociální aj. Identifikovat domácí násilí je poměrně obtížné a v případě nesprávného přístupu to může vést ke zhoršení situace. Při zjištění domácího násilí je nutné kontaktovat policii České republiky a dále OSPOD. Ve školním prostředí potom spolupracují pedagogové, školní metodik a školní psycholog (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

s) hazardní hraní

Jedná se o činnost, která hráče nutí opakovaně utrácet finanční prostředky s nadějí na rychlý a velký zisk. Hráči však často končí v dluzích kvůli častým prohrám, což může vést k psychickému tlaku, úzkosti, depresím a dokonce i sebevražedným myšlenkám. U žáků se může projevit zvýšená agresivita, popudlivost a potřeba se chlubit výhrami. Typy her a sázek se v dnešní době značně liší od minulosti. Zatímco dříve šlo například o bingo, loterie nebo sázení u společností jako Sazka či Tipsport, dnes se sázky a hry často odehrávají prostřednictvím mobilních telefonů a internetu. Existují různé typy hraní, jako je drobné neorganizované hraní, organizované hraní nebo patologické hráčství, které má své fáze vývoje. Prevence zahrnuje informovanost žáků, spolupráci s neziskovými organizacemi, besedy a další osvětové aktivity (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

š) dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS

Žáci s PAS jsou žáci s vývojovou poruchou, do které patří například autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom aj. Odlišnosti jsou ve více oblastech. Změna v sociálních dovednostech, verbální i neverbální komunikaci, atypické způsoby učení i her. Rodina a škola spolupracuje se školskou poradnou. Bývají nastavena podpůrná opatření. U každého žáka mohou být projevy nemoci individuální, nesmí být důvodem k udělování trestů. Žáci s PAS potřebují jasná a konkrétní pravidla, přesná zadání, názornost, individuální přístup apod. Žák by měl mít možnost častějšího odpočinku. Spolupráce na vzdělávání probíhá na úrovni pedagogů, rodičů, metodika prevence, školského poradenského pracoviště, asistenta pedagoga aj. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

t) psychická krize, duševní onemocnění žáka

Psychická krize se může projevovat v selhávání hned v několika oblastech. Narušení může být v rodinném i pracovním životě. Po fyzické stránce jsou příznaky jako únava, nespavost, apatie, sklon k závislostem aj. V oblasti psychiky je to potom deprese, úzkost aj. Může ubývat sociálních kontaktů, ztráta přátel apod. V době puberty se nemusí vždy jednat o akutní psychickou krizi. Při dospívání se mladí lidé hledají, krize k dospívání patří, upevňují si názory a postoje. Duševních onemocnění je více typu: bipolární poruchy, schizofrenie, panická úzkostná porucha, úzkostná porucha, sklony k sebevraždám apod. Úkolem školy je zajistit bezpečné a příjemné prostředí, větší míru tolerance při stresových situacích. Učitel by měl pouze vést podpurný rozhovor, nikoliv suplovat služby odborníků, které žák navštěvuje (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

u) sebevražedné chování

Sebevražedné jednání je téměř vždy dlouho trvající proces, který má své fáze. Před sebevraždou může docházet k extrémní psychické zátěži jedince, která pro něho nemá východisko s řešením. Více inklinují k sebevraždám dívky, u adolescentů dochází k sebevraždám ve věku 15–24 let. Do 15ti let je sebevražedné chování pouze ojedinělé. Se sebevraždou se pojí různé pojmy jako se pokus o zabití, sebevražda, sebevražedné tendence aj. Pedagogičtí pracovníci i rodina by si měli všimnout výrazných změn u dětí. Vyšší depresivnost, úzkosti, odklon od skupiny, zhoršení prospěchu, zamlklost apod. Prevencí může být právě formování osobnosti, vedení k odolnosti proti stresu, učení sebeúcty, zdravého sebevědomí, začlenění do kolektivu, zdravé třídní a rodinné klima apod. (MŠMT, 2019, metodický pokyn).

Primární prevence je nedílnou součástí výchovy a vyučování v učebních předmětech a ŠVP naší školy. Cíle ŠVP, které korespondují s MPP: učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické a sociální zdraví a být za ně zodpovědný, vést žáky k otevřené komunikaci, k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kultuře a duchovním hodnotám.

V tomto školním roce na naší škole působí speciální pedagog. Po celý školní rok probíhají individuální setkání se speciálním pedagogem.

Třídní učitelé mají k dispozici témata na třídnické hodiny, která mohou využít. V případě výskytu rizikového chování zařazují učitelé konkrétní řešená téma do třídnických hodin. Mají možnost využít ve třídnických hodinách spolupráci se speciálním pedagogem.

Pedagogičtí pracovníci školy se zaměřují na rozpoznání a zajištění včasné intervence nebo krizové intervence v případech domácího násilí, šikanování, týrání a zneužívání dětí, ohrožování výchovy, experimentování s návykovými látkami, rizikových stravovacích návyků. Spolupracujeme v těchto případech s oddělením sociálně právní ochrany dětí MěÚNáchod, Policií ČR, Městskou policií Náchod, s okresním metodikem v PPP Náchod, se zákonnými zástupci žáků (kromě případů, kde má pedagog ohlašovací povinnost).

Využíváme vzdělávací nabídky Školského zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, účastníme se odborných akreditovaných seminářů věnovaných tématům primární prevence a pracovních setkání pořádaných okresním metodikem prevence.

Účastníme se dotazníkového šetření KÚ KHK zaměřeného na mapování práce a postavení školních metodiků prevence a průzkum výskytu projevů rizikového chování na školách.

Níže jsou uvedeny základní typy rizikového chování, se kterými se nyní na středních školách setkáváme nejčastěji.

Záškoláctví

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka při vyučování. Žák úmyslně zanedbává školní docházku, což je chápáno jako porušení školního řádu. Současně jde také o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku a povinnost žáků do školy chodit řádně a včas. Nezřídká je záškoláctví spojeno s dalšími typy rizikového chování, které negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince.¹

Šikana a extrémní projevy agrese, včetně kyberšikany a vandalismu

Šikanou rozumíme takovou formu násilí, která ve škole ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání a při jejím výskytu dochází k narušení pocitu bezpečí žáků a/nebo pedagogů.²

¹ MŠMT. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Příloha č. 11 – Záškoláctví. Online. Dostupné z: https://msmt.gov.cz/uploads/Priloha_c.11_Zaskolactvi.docx. [citováno 2024-08-08].

² MŠMT. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Příloha č. 6 – Školní šikana. Online. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Priloha_6_Skolni_sikana_2020.doc. [citováno 2024-08-08].

Rasismus a xenofobie a s tím spojená intolerance a antisemitismus

Jedná se o projevy rizikového chování, které vychází z předsudků a směřují k útokům na určité skupiny osob, zpravidla menšin. Společným jmenovatelem jsou negativní postoje ke skupině osob, které vykazují určité společné znaky (obvykle zvenku pozorovatelné, např. barva kůže).³

Negativní působení sekt

V kontextu primární prevence rizikového chování rozumíme pod pojmem „sekt“ určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází při tom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí.⁴

Sexuální rizikové chování

K takovému chování zahrnujeme předčasný začátek pohlavního života (také zvýšenou konzumaci pornografie před 15. rokem života), vysokou frekvenci pohlavních styků, náhodné známosti, promiskuitu, prostituční chování, prezentování vlastních explicitně erotických materiálů na internetu, rizikový pohlavní styk bez použití kondomu mimo dlouhodobé partnerství, kde se předpokládá věrnost partnerů.⁵

Závislostní chování

Závislostní chování (adiktologie, patří sem látkové i nelátkové závislosti). V ČR vnímáme naléhavou potřebu účinných preventivních intervencí zaměřených na alkohol, tabák a další návykové látky u dětí a adolescentů. Termínem netolismus označujeme závislost na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména počítačové hry, sociální sítě, internetové služby (různé formy chatu), virální videa, mobilní telefony, televize aj.⁶

³ PRAŽSKÉ CENTRUM PRIMÁRNÍ PREVENCE. *Co je rasismus, homofobie, extremismus ...*. Online. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/index.php/rasismus-homofobie-extremismus.html>. [citováno 2024-08-08].

⁴ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Příloha č. 17 – Nová náboženská hnutí*. Online. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Priloha_17_Nova_nabozenska_hnuti.doc. [citováno 2024-08-09].

⁵ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Příloha č. 18 – Rizikové sexuální chování*. Online. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/Priloha_18_Rizikove_sexualni_chovani.doc. [citováno 2024-08-09].

⁶ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Příloha č. 1 – Návykové látky*. Online. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/49475_1_1/. [citováno 2024-08-09].

Poruchy příjmu potravy – mentální anorexie, bulimie, psychogenní přejídání

Jsou to diagnózy patologického jídelního chování. Tvoří spektrum od život ohrožujícího omezování příjmu potravy až po přejídání, nebo přejídání s kompenzačními mechanismy jako je zvracení a další nevhodné metody k regulaci energetického příjmu či výdeje. Pro poruchy je příznačná nespokojenost s vlastním tělem, nadměrný strach z tloušťky, nadměrná touha po štíhlosti a její udržení. Při těchto typech onemocnění dochází k častému popírání a skrývání a úspěšnost léčby je stále nedostatečná. Tyto poruchy často mají velmi závažné a dlouhodobé důsledky na život nemocného a celé rodiny.⁷

Sebepoškozování

Sebepoškozování je komplexní autoagresivní chování, které lze nejlépe chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní nebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Nejčastější sebepoškozující chování je řezání, pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, značkování rozpáleným kovem, kousání, údery, nárazy atd. Toho chování se často objevuje u mladých s disharmonickou osobností, s hraniční poruchou osobnosti, poruchami příjmu potravy a posttraumatickou stresovou poruchou.⁸

1.1 Vnější zdroje

Minimální preventivní program školy vychází z platné legislativy, tj. platných norem a metodických doporučení. (viz. příloha č. 1)

Pedagogicko–psychologická poradna Náchod

E-mail: info@pppnachod.cz

Tel. 491 426 036, 491 427 418

Adresa: Smiřických 1237, 547 01, Náchod, 3. nadzemní podlaží

Odbor sociálních věcí – Odbor sociálně právní ochrany dětí Náchod

Vedoucí odboru: Bc. Pavel Schuma

Sídlo: Zámecká 1845

⁷ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Příloha č. 3 – Poruchy příjmu potravy*. Online. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/file/59683/>. [citováno 2024-08-09].

⁸ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Příloha č. 16 – Sebepoškozování*. Online. Dostupné z: https://msmt.gov.cz/uploads/Priloha_16_Sebeposkozovani.doc. [citováno 2024-08-09].

Telefon: 491405437, 736613419

E-mail: p.schuma@mestonachod.cz

Městská Policie Náchod

E-mail: mp@mestonachod.cz

Tel.: 491 426 186, 491 405 351

Adresa: Hurdálkova 406, 54701, Náchod

Speciálně pedagogické centrum Náchod

E-mail: spc.nachod@worldonline.cz

Tel.: 491 420 946

Adresa: Smiřických 1237, 547 01, Náchod

SVP Náchod

E-mail: svp.kompas@tiscali.cz

Tel.: 602 133 163

Adresa: Smiřických 1237, 547 01 Náchod

PPP metodik okresní prevence

E-mail: a.chmelikova@prevencekhk.cz

Tel.: 604 852 215

Adresa: Na Okrouhlíku 1371, Hradec Králové

Krajský metodik prevence

E-mail: j.musilova@prevencekhk.cz

Tel.: 606 082 588, 495 265 423

Adresa: Na Okrouhlíku 1371, Hradec Králové

Mgr. Natálie Dostálová

metodik prevence - specialista

PPP a SPC Královéhradeckého kraje

tel.: +420 722 904 759

e-mail: n.dostalova@prevencekhk.cz

MUDr. Martin Správka (dětský psychiatr)

E-mail: spravka@seznam.cz

Tel.: 420 491 423 342

Adresa: Hálkova 432, 547 01 Náchod

Klinický psycholog

Mgr. Marek Vít

E-mail: vitm@post.cz

Tel.: 777 052 569

Adresa: Havlíčkova 377, Hronov

Klinická psychologie

Adresa: poliklinika Němcové 738

Mgr. Jana Cozlová, tel.: 602 119 926

Mgr. Ingrid Dvořáková, tel.: 739 106 444

Péče o duševní zdraví, z.s. – Centrum duševního zdraví a sociální rehabilitace

Adresa: Tyršova 59, Náchod 547 01

Tel.: 773 747 147

Psychologická poradna NOMIA

Adresa: Denisovo nábřeží 665,

E-mail: poradna@nomiahk.cz

Tel.: 606 824 104

Policie ČR – policejní metodik prevence Náchod

Por. Mgr. Miroslav Mervart

Email: krph.prevence@pcr.cz

Tel.: 974 534 207, 725 886 035

Adresa: Husovo náměstí 698, 547 01 Náchod

1.2 Vnitřní zdroje

Vnitřní zdroje školy tvoří tým školního poradenského pracoviště, speciální pedagog a také další pedagogičtí pracovníci, kteří sledují dění a klima ve třídě a v rámci svých předmětů pomáhají se zajišťováním preventivních programů ve spolupráci se školním metodikem prevence a školním speciálním pedagogem.

Vnitřní zdroje školy mohou být rozděleny do tří oblastí. První oblastí jsou to zdroje mezi pedagogickými pracovníky, druhou oblastí je to pak způsob komunikace školy se žáky a v třetí oblastí je předávání informací s rodiči a veřejností.

Pedagogové:

- ŠVP
- Školní řád
- Vnitřní směrnice
- Provozní řady učeben
- Pravidelné provozní a pedagogické porady
- Schůzky předmětových komisí
- Porady a schůzky členů školního poradenského pracoviště
- Nástěnky s informacemi ve sborovně
- Elektronická komunikace (e-maily, Bakaláři, WhatsApp, apod.)
- Webové stránky školy

Žáci:

- Nástěnky s informacemi na chodbách
- Webové stránky školy
- Bakaláři (v případě potřeby omluvný list)
- Třídnické hodiny
- Školní parlament
- Schránka důvěry

Rodiče a veřejnost:

- Bakaláři (v případě potřeby omluvný list)
- E-mailová komunikace

- Telefonická komunikace
- Individuální konzultace
- Třídní schůzky
- Webové stránky
- Informace na nástěnkách v budově školy
- Informační schůzky

Další zdroje:

- DVPP
- Odborná literatura
- Odborné časopisy

1.3 Přehled výskytu rizikového chování v uplynulém loňském roce – tabulka (SEPA) a způsoby řešení

Druhy rizikového chování	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Součet řádků
Špatné vztahy mezi žáky (počet případů, nikoliv počet žáků)	4	4	3	0	11
Vyloučení určitých jedinců z kolektivu, ostrakizace (počet případů, nikoliv počet žáků)	2	2	0	0	4
Případy využití elektronických prostředků (např. mobilní telefon, sociální sítě) k opakovanému záměrnému Psychickému ubližování (počet případů, nikoliv počet žáků)	2	2	0	0	4
Záškoláctví (výskyt u počtu žáků)	3	3	3	2	11
Sebepoškozování a autoagrese (výskyt u počtu žáků)	4	3	0	0	7
Poruchy příjmu potravy	1	3	0	0	4
Rizikové sexuální chování a nevhodné projevy sexuality (výskyt u počtu žáků)	1	1	0	0	2
Užívání* tabáku (výskyt u počtu žáků) *Pod termín „užívání“ zahrnujeme užití opakované i jednorázové, experimentování s látkou atd.	4	4	3	2	13

Tato riziková chování jsme řešili pohovorem, kázeňskými opatřeními (napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy), oznámení orgánům státní správy,

zavedení podpůrných opatření, vstupem školního metodika prevence do třídy, výchovnou komisí.

Způsoby řešení	Počet
Pohovor	18
Kázeňská opatření dle školního řádu	10
Oznámení orgánům státní správy	0
Zavedení podpůrných opatření	5
Vstup metodika prevence do třídy	8
Výchovná komise	15

1.4 Vymezení cílových skupin

Žáci

Hlavní cílovou skupinou, na níž jsou zaměřeny preventivní aktivity školy, je mládež ve věku 15–19 let různého složení (s převahou dívek), náboženského vyznání, národností a s různými speciálními vzdělávacími potřebami.

U této věkové skupiny pozorujeme slabé stránky jako dojíždění a pozdní příchody do školy, ojedinělé porušení školního řádu, komunikační strategie a sociální dovednosti a dnes poměrně časté úzkostné projevy a panické ataky.

Mezi silné stránky žáků tohoto věku řadíme zájem o vrstevníky, o zdokonalení sebe sama, vstřícné, otevřené jednání, zájem o výsledky učení, zájem podílet se na chodu školy a školních akcích a aktivit.

Při práci s těmito věkovými skupinami se zaměřujeme na primární prevenci specifickou, nespecifickou, případně selektivní. Prevence je prováděna s ohledem na psychosociální dovednosti žáků (např. vnímání důstojnosti, kreativity, seberealizace, empatie, uspokojení sociálních vztahů, tolerance a schopnost žít s rozlišnými kulturami), zároveň jsou rozvíjeny dovednosti týkající se zdravého životního stylu, vnímání smyslu života, snahy o nezávislost, reálných a pozitivních představ o vlastní budoucnosti. Jsou také rozvíjeny komunikační a sociální dovednosti, které přispívají k sounáležitosti žáka s jeho sociální skupinou (rodinou, školou, kamarády) a jsou důležitými předpoklady k vykonávání pomáhající profese v budoucnu.

Zákonní zástupci

Zákonní zástupci žáků tvoří další skupinu osob, na něž cílí školní poradenské pracoviště, neboť mají zásadní vliv na výchovu a vzdělávání svých dětí. Hlavními cíli školy jsou efektivně a aktivně zapojovat zákonné zástupce do primární prevence rizikového chování, zvýšit zájem o dítě a jeho prospěch, zvýšit znalost školního vzdělávacího programu a školního řádu, zvýšit zájem a zapojení do školních aktivit. Všechny informace o činnosti školy zákonní zástupci získávají v rámci pravidelných rodičovských schůzek, z webových stránek školy, e-maily od vedení školy, třídních učitelů, aj. pedagogů a také přes bakaláře. Zákonní zástupci se mohou aktivně účastnit fungování školy prostřednictvím svého zástupce v radě školy, případně si mohou domluvit osobní schůzku s kterýmkoli z pracovníků školy. Aktuální prospěch a absence

žáků je zveřejňováno na intranetu školy. Rodiče jsou informováni o všech změnách ve školním rozvrhu, o školních akcích a všech dalších aktivitách.

Pedagogové

Pedagogičtí pracovníci školy jsou cílovou skupinou především ve smyslu dalšího vzdělávání dle jejich specifických zájmů a potřeb s ohledem na jejich specifický růst a dovednosti. Mezi jejich silné stránky patří empatie, práce se zájmem o pedagogickou činnost, se zájmem o samotného žáka. Jakož to odborníci se chtějí zdokonalovat ve svých poznatcích a dovednostech v oblasti vedení tříd, v oblasti legislativy, komunikačních strategií s rodiči, v oblasti rizikového chování a samotnými možnostmi řešení. S preventivními programy i minimálním preventivním programem pedagogové pracují na poradách, kdy jsou seznámeni s jeho obsahem a společně pracují na jejich doplnění či úpravě. Samotné pedagogické porady jsou také využívány k výměně zkušeností a nových poznatků. S ohledem na psychickou zátěž a psychickou odolnost škola podporuje vzdělávání svých pedagogů v oblastech týkajících se péče o psychické zdraví, pěstování odolnosti, prevenci únavového syndromu a syndromu vyhoření.

1.5 Současný stav problematiky na škole

Každý ředitel dělá přehled rizik na škole. Nejčastěji používanými nástroji a metodami pro zjišťování aktuální situace je každodenní setkávání s žáky a pedagogickými pracovníky, osobní a e-mailová komunikace s žáky, zákonnými zástupci, pedagogickými i nepedagogickými pracovníky. Další informace je možno získat v rámci porad pedagogických pracovníků, hospitační činnosti, školních a mimoškolních akcí, třídních schůzek, soutěží apod.

Co se týče žáků, setkáváme se s občasným výskytem rizikového chování z důvodu nedostatečně rozvinutých sociálních dovedností a kompetencí a snížené orientace v problematice. K velmi časté problematice žáků, se kterou se setkáváme, patří zvýšená absence. Žáci buď nemají včas omluvenou absenci anebo přesto, že je absence omluvená, počet zameškaných hodin je velmi vysoký. V takových případech škola přijímá opatření pro snížení tohoto rizikového chování (kontaktování zákonných zástupců nezletilých žáků, omlouvání pouze od lékaře). Největším problémem, který v posledních letech reflektujeme, je zhoršená psychika velkého množství žáků. Škola se snaží pomoci v rámci svých možností a pro další podporu pomáhá sehnat příslušné odborníky. Složitá je ale i dostupnost těchto následných služeb, jelikož dětské psychologové i psychiatři jsou zahlceni a nemají dostatečné kapacity.

Škola se také poměrně často setkává u žáků s užíváním návykových látek, konkrétně nikotinu ve všech dostupných podobách (vaporizéry, nikotinové sáčky, elektronické cigarety a další). Dost obtížná je kontrola a pravděpodobnost odhalení užívání.

U pedagogů sledujeme nedostatečné kompetence k vedení třídních kolektivů pro oblast prevence rizikového chování a znalosti v oblasti legislativy.

Dost problematická je v dnešní době i spolupráce s některými rodiči, kteří přenáší odpovědnost chování dítěte na školu.

Riziková místa ve škole a v jejím okolí

Mezi riziková místa patří toalety, šatny, chodby, vchod do školy, školní tělocvična a odborné učebny a okolí školy. Na toaletách, v šatnách a chodbách je během přestávek zajištěn pedagogický dozor. Provoz ve školní tělocvičně a v odborných učebnách se řídí provozními řády a všichni pedagogové i žáci jsou s nimi seznámeni na začátku každého školního roku. Vzhledem k zvýšenému riziku vzniku úrazu mohou do těchto prostor žáci vstoupit pouze v doprovodu pedagogického pracovníka. Vstup do školy je zajištěn čipovým systémem a kamerami. Žákům a zaměstnancům je vstup umožněn pouze po použití čipu. Škola se nachází u hlavní silnice, kde je poměrně velký provoz a je zde zvýšené riziko úrazu při přecházení silnice na parkoviště.

2 Cíle minimálního preventivního programu

Škola se zaměřuje prostřednictvím minimálního preventivního programu na předcházení rizikového chování a snižování jeho výskytu. Jelikož škola výrazně ovlivňuje utváření osobnosti žáka, je také cílem, aby se z něj stala silná a odolná osobnost, která dokáže zvládat zátěžové situace a případné problémy, se kterými se setká. Zároveň je žák veden ke zdravému životnímu stylu bez užívání návykových látek.

2.1 Dlouhodobé cíle

- stabilizace přístupů metod a nástrojů efektivní primární prevence, sjednocení pedagogického přístupu
- nastavení efektivní systémově provázané a jednotné prevence kooperující se všemi subjekty ve škole i působící v místě školy, které participují na oblasti primární prevence

- zkvalitnění a zefektivnění vzdělávání pedagogických pracovníků, zajištění vícezdrojového financování prevence ve škole
- zajištění programu primární prevence ve školách
- nabídka volnočasových aktivit a vhodné trávení volného času
- minimalizace vzniku a dopadu rizikového chování
- rozvoj sociálních dovedností prostřednictvím práce třídních učitelů ve spolupráci s ostatními učiteli
- spolupráce všech pedagogů, rodičů, ostatních škol v okolí, institucí i odborníků
- další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence
- rozvoj a podpora komunikačních a sociálních kompetencí
- výchova žáků ke zdravému a aktivnímu životnímu stylu
- rozvoj a podpora zdravého sebehodnocení, sebeuvědomění, sebepojetí a sebedůvěry
- rozvoj komunikačních strategií zaměřených na komunikaci s rodiči žáků
- rozvoj porozumění sebe samému a druhých s důrazem na osobní všestrannou pohodu
- strategie zvládání stresových situací a zvyšování odolnosti
- rozvoj empatie a pochopení pocitu druhých a respektování jejich názoru
- rozvoj ohleduplného a respektujícího chování k ostatním i s odlišnostmi
- zvyšování povědomí o environmentálním chování a udržitelnosti a ochrany
- spolupráce všech pedagogů, rodičů, ostatních škol v okolí, institucí i odborníků
- vytváření pozitivního sociálního klimatu školy

2.2 Střednědobé cíle

- získávání podpory a pochopení všech pedagogických pracovníků školy v otázce nutnosti prevence a její realizace
- zlepšování komunikačních a asertivních dovedností, zlepšování sebeovládání a nenásilného zvládání konfliktů
- podpora volnočasových aktivit a zájmových kroužků
- podpora průběžného vzdělávání pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování
- zkvalitnění spolupráce mezi pedagogy, školou a rodiči i ostatní veřejností
- zkvalitnění koordinace a kontroly specifické primární prevence
- realizace akcí školy s účastí žáků, rodičů a dalších institucí

- utváření a posilování vztahů mezi školou a rodiči, spolupráce a průběžná informovanost
- podpora spolupráce mezi žáky
- individuální práce s žáky, kteří mají problematické vztahy
- výchova ke zdravému životnímu stylu

2.3 Krátkodobé cíle

Jedná se o krátkodobé cíle pro daný školní rok, a to pro jednotlivé cílové skupiny, pedagogy, rodiče a žáky.

Pedagogové	
Cíl	Školní strategie primární prevence
Ukazatele dosažení cíle	Vytvoření dokumentu strategie školy
Zdůvodnění cíle	Zjišťování potřeb učitelů a žáků a vytváření spolupracujícího týmu
Návaznost na dlouhodobé cíle	Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže (2019–2027)

Cíl	Rozpoznání a zajištění včasné intervence v případech rizikového chování, zejména poruch příjmu potravy a sebepoškozování, zaměření na náročnou a krizovou komunikaci
Ukazatele dosažení cíle	Větší informovanost o problematice
Zdůvodnění cíle	Vzrůstající počet případů s poruchami příjmu potravy a sebepoškozování
Návaznost na dlouhodobé cíle	Minimalizace vzniku a dopadu rizikového chování

Cíl	Plánování tematických bloků s pedagogy jednotlivých předmětů
-----	--

Ukazatele dosažení cíle	Vyhotovení tabulky tematických bloků zaměřené na prevenci rizikového chování
Zdůvodnění cíle	Zařazení prevence rizikového chování do všech vyučovacích předmětů
Návaznost na dlouhodobé cíle	Preventivní působení na žáky

Rodiče	
Cíl	Zapojení rodičů do výchovně vzdělávacího procesu
Ukazatele dosažení cíle	Počet třídních schůzek, počet jednání s rodiči
Zdůvodnění cíle	Vedení rodičů k zodpovědnosti výchovy žáků
Návaznost na dlouhodobé cíle	Spolupráce všech pedagogů, rodičů, ostatních škol v okolí, institucí i odborníků

Cíl	Spolupráce rodičů a školy
Ukazatele dosažení cíle	Počet jednání školního poradenského pracoviště s rodiči
Zdůvodnění cíle	Konzultace ohledně vzdělávání žáků s SVP, případně řešení výchovných problémů
Návaznost na dlouhodobé cíle	Spolupráce všech pedagogů, rodičů, ostatních škol v okolí, institucí i odborníků

Žáci	
Cíl	Programy primární prevence
Ukazatele dosažení cíle	Počet realizovaných programů a počet zúčastněných žáků
Zdůvodnění cíle	Preventivní působení a možnosti řešení v případě již vzniklého rizikového chování
Návaznost na dlouhodobé cíle	Zajištění programu primární prevence na školách

Cíl	Třídnické hodiny zaměřené na primární prevenci
Ukazatele dosažení cíle	Zvýšení informovanosti třídního učitele, zlepšení kolektivů ve třídách
Zdůvodnění cíle	Kvalitním působením ve třídách lze předejít rizikovému chování

Návaznost na dlouhodobé cíle	Minimalizace vzniku a dopadu rizikového chování
Cíl	Rozvoj osobnosti žáků
Ukazatele dosažení cíle	Snížení výskytu nevhodného chování – vulgarismy, nevhodné chování k učitelům, spolužákům, ostatním pracovníkům školy
Zdůvodnění cíle	Pozitivním působením na jednotlivce dochází ke zlepšení klimatu školy
Návaznost na dlouhodobé cíle	Rozvoj sebehodnocení, sebeuvědomění, sebepojetí, zvládání stresových situací a zvyšování odolnosti a vytváření pozitivního sociálního klimatu školy

Cíl	Smysluplné využívání volného času
Ukazatele dosažení cíle	Zájem o volnočasové aktivity pořádané školou
Zdůvodnění cíle	Prevence negativního trávení volného času vedoucí k rizikovému chování
Návaznost na dlouhodobé cíle	Nabídka volnočasových aktivit, minimalizace vzniku a dopadu rizikového chování

3 Tematické bloky ve výuce zaměřené na prevenci rizikového chování

Jednotlivé tematické bloky jsou plněny vyučujícími daných předmětů na školní rok 2025/2026.

Ročník	Předmět	Vzdělávací oblast	Téma	Časová dotace
1.-4.	Tělesná výchova	Zdraví	Zdravotní tělesná výchova	
1.	Osobnostní výchova	Sociálně-výchovná činnost	Problematika drogových a jiných závislostí, sekty	8
1.	Etická výchova	Společenskovědní vzdělávání	Světová náboženství, sekty	1
1.	Informatika	Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích	Prevence kyberšikany	5
1.	Somatologie	Obory základu poskytování ošetrovatelské péče	Prevence úrazů, sexualita	3
1.	Etická výchova	Společenskovědní vzdělávání	Rasismus a antisemitismus	10
2.	Výpočetní technika a administrativa	Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích	Nebezpečné jevy na internetu	5
2.	Psychologie	Sociální jevy	Prevence alkoholismu	1
2.	Psychologie	Sociální patologie	Prevence drogové závislosti	1

2.	Péče o zdraví	Obory základu poskytování ošetrovatelské péče	Zdravý životní styl, rizikové faktory ohrožující zdraví, prevence poruch příjmu potravy, sexualita a partnerství	20
2.	Biologie	Přírodovědné vzdělávání	Enviromentální výchova	3
2.	Anglický jazyk	Jazykové vzdělávání	Social media and networks – threats (Cyberbully,..) and advantages	2
1.-4.	Psychologie	Sociální patologie	Prevence xenofobie, agresivity, rasismu, šikany a mobingu	5
1.-4.	Psychologie, VVM a TD	Práce s klienty	Rozvoj empatie	
1.-4.	Literární a estetická výchova	Estetické vzdělávání	Prevence alkoholismu, prevence xenofobie, rasismu, agresivity	2
2.-4.	Literární a estetická výchova	Estetické vzdělávání	Prevence drogové závislosti	1
3.	Občanská nauka	Společenskovední vzdělávání	Lidská práva	8
3.	Občanská nauka	Společenskovední vzdělávání	Prevence extremismu	8
3.	Psychologie	Sociální vztahy a dovednosti	Poruchy osobnosti, poruchy psychických funkcí	6

3.	Psychologie	Obory základu poskytování ošetrovatelské péče	Prevence syndromu vyhoření, životospráva	3
3.	Hudebně dramatické aktivity	Sociálně-výchovná činnost	Komunikační dovednosti	8
4.	Sociální péče	Řízení sociálních služeb	Prevence rasismu, xenofobie	2
4.	Občanská nauka		Prevence šovinismu a xenofobie	8
4.	Anglický jazyk	Jazykové vzdělávání	Social and health problems (alcohol, taking drugs, racism,..)	3

4 Konkrétní programy primární prevence ve škole

4.1 Dlouhodobé akce

Pedagogové	
Název a odborné zaměření vzdělávání	BOZP
Stručná charakteristika	Zásady bezpečnosti v pracovním prostředí, prevence rizik a vzniku úrazů, legislativa.
Realizátor	Jiří Bejr
Počet proškolených pedagogů	Celá SŠ
Počet hodin	2
Termín konání	přípravný týden v srpnu, 1x za 2 roky

Název a odborné zaměření vzdělávání	Pedagogické porady
Stručná charakteristika	Projednávání výsledků vzdělávání, řešení kázeňských opatření.
Realizátor	Ředitel školy
Počet zúčastněných pedagogů	Učitelé odborných předmětů, učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů
Počet hodin	Dle potřeby
Termín konání	Každé čtvrtletí

Název a odborné zaměření vzdělávání	Předmětové komise
Stručná charakteristika	Konzultace a plánování v rámci předmětových komisí
Realizátor	Předsedové komisí
Počet zúčastněných pedagogů	Učitelé odborných předmětů, učitelé všeobecně vzdělávacích předmětů
Počet hodin	2
Termín konání	Každé čtvrtletí

Název a odborné zaměření vzdělávání	Porady školního poradenského pracoviště
Stručná charakteristika	Organizace preventivních programů, řešení aktuálních problémů, žáků s SVP
Realizátor	Předseda poradenského pracoviště
Počet zúčastněných pedagogů	Členové ŠPP
Počet hodin	Dle potřeby
Termín konání	2x měsíčně

Rodiče		
Název akce	Termín	Cíl
Slavnostní zahájení školního roku	září	Přivítání žáků do nového školního roku, přivítání žáků 1. ročníků
Třídní schůzky	3x za rok	Informace o výchově a vzdělávání žáků
Konzultační hodiny	Dle domluvy	Informace o výchovně vzdělávacím procesu konkrétního dítěte, řešení aktuálních problémů
Maturitní ples	Únor	Setkání rodičů, žáků, pedagogů, šerpování maturantů
Vánoční bohoslužba	Prosinec	Setkání žáků, pedagogů, rodičů v předvánočním čase
Velikonoční bohoslužba	Duben	Setkání žáků, pedagogů, rodičů před Velikonocemi
Slavnostní předávání maturitních vysvědčení	Květen	Slavnostní ukončení studia maturantů
Slavnostní předávání výučných listů	Červen	Slavností ukončení studia oboru Ošetřovatelů

Slavnostní ukončení školního roku	Červen	Setkání žáků, pedagogů, rodičů před letními prázdninami
--------------------------------------	--------	---

Žáci			
Název akce	Termín	Třída	Cíl
Slavnostní zahájení školního roku	září	všechny	Přivítání žáků do nového školního roku, přivítání žáků 1. ročníků
Seznamovací pobyt Běleč nad Orlicí	září	žáci 1. ročníků	Navazování vztahů mezi žáky a učiteli
Kurz první pomoci pro MŠ a ZŠ	říjen	vybraní žáci oboru praktická sestra	Spolupráce mezi školami, navazování vztahů mezi učiteli a žáky
Klicperovo divadlo	listopad	žáci 2. ročníku	Podpora mimoškolní aktivity
Okresní kolo Pišqorky	listopad	vybraní žáci	Podpora mimoškolní aktivity a reprezentace školy
Exkurze oblastní nemocnice Náchod, sterilizace	listopad	1.O	Spolupráce mezi školou a nemocnicí
Den otevřených dveří	listopad	vybraní žáci	Spolupráce žáků a učitelů, reprezentace školy
Kurz první pomoci pro ZŠ	prosinec	vybraní žáci	Spolupráce mezi školami, navazování vztahů mezi učiteli a žáky

Vánoční bohoslužba	prosinec	všechny	Setkání žáků, pedagogů, rodičů v předvánočním čase
Den otevřených dveří	leden	vybraní žáci	Spolupráce žáků a učitelů, reprezentace školy
Lyžařský kurz	leden	žáci 2. ročníku	Podpora zdravého životního stylu
Kurz první pomoci pro ZŠ	únor	vybraní žáci	Spolupráce mezi školami, navazování vztahů mezi učiteli a žáky
Návštěva prodejní výstavy ve stacionáři Cesta	březen	vybrané třídy	Spolupráce mezi sociálními zařízeními a školou
Velikonoční bohoslužba	březen	všechny třídy	Setkání žáků, pedagogů, rodičů před Velikonocemi
Naučný program studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové	duben	žáci 2. ročníků	Podpora mimoškolní aktivity
Den pro rodinu město Náchod	květen	vybraní žáci	Spolupráce žáků a učitelů, reprezentace školy
Den dětí v oblastní nemocnici Náchod	květen	vybraní žáci	Spolupráce žáků a učitelů, reprezentace školy
Emergency day v oblastní nemocnici Náchod	červen	vybraní žáci	Spolupráce žáků a učitelů, reprezentace školy

Cyklistický kurz	červen	žáci 3. ročníků + 1.O	Podpora zdravého životního stylu
Školní výlety	červen	všechny třídy	Prohlubování vztahů mezi žáky
Slavnostní zakončení školního roku	červen	všechny třídy	Setkání žáků, pedagogů, rodičů na konci školního roku

Plánované akce na školní rok 2025/26

Pedagogové	
Název a odborné zaměření vzdělávání	BOZP
Stručná charakteristika	Zásady bezpečnosti v pracovním prostředí, prevence rizik a vzniku úrazů, legislativa.
Realizátor	Jiří Bejr – odborník na bezpečnost práce a požární ochrany
Počet proškolených pedagogů	3 (vedení školy)
Počet hodin	3
Termín konání	Srpen 2025

Název a odborné zaměření vzdělávání	Rozvojová školení pro pedagogy – úzkostné stavy žáků, agresivita, sebepoškozování, psychopatie žáků, zaměření na náročnou a krizovou komunikaci
Stručná charakteristika	Strategie komunikace se žáky vykazující riziková chování
Realizátor	Mgr. Miloslav Hubatka

Počet proškolených pedagogů	26
Počet hodin	16
Termín konání	Září 2025

Rodiče	
Název a odborné zaměření vzdělávání	Třídní schůzky žáků 1. ročníku
Stručná charakteristika	Setkání školy, třídních učitelů a rodičů. Seznámení rodičů s informacemi o škole a adaptačním kurzu, administrativa.
Realizátor	Vedení školy, sekretariát a třídní učitelé.
Počet hodin	2
Termín konání	červen 2026

Název a odborné zaměření vzdělávání	Třídní schůzky
Stručná charakteristika	Setkání školy, třídních učitelů a rodičů. Seznámení rodičů s prospěchem, chováním žáků, zhodnocení klima v třídních kolektivech, seznámení rodičů se školními preventivními programy.
Realizátor	Třídní učitelé
Počet hodin	2

Termín konání	listopad 2025, duben 2026
Žáci	
Název programu	Adaptační kurz
Typ programu	Pobytový na 3 dny
Stručná charakteristika programu	Adaptační kurz je určen pro žáky 1. ročníku a slouží k seznámení žáků navzájem a svými učiteli
Realizátor	Třídní učitelé, členové ŠPP
Cílová skupina	Žáci 1. ročníku
Počet žáků v programu	
Počet hodin programu	72 hodin
Návaznost programu na cíle MPP	Vytváření pozitivního klima mezi žáky, mezi žáky a jejich učiteli
Ukazatele úspěšnosti	Počet zúčastněných 99
Termín	1. – 3. 9. 2024
Zodpovědná osoba	Metodik prevence, výchovný poradce

Další plánované akce pro žáky na rok 2025/2026

- Charitativní běh – září 2025
- Sportovní soutěže
- Osvětové přednášky
- Projektový den pro 1. ročníky „Jsem tu dobře“
- Asistence žáků v zařízení soc. péče a zdravotnických zařízení
- Fair trade

5 Evaluace MPP za školní rok 2025/26

Vyhodnocování náplně minimálním preventivním programu je děláno průběžně. Každý z realizovaných programů je hodnocen z hlediska struktury a přínosnosti. Získáváme také zpětnou vazbu všech zúčastněných, tzn. žáků, pedagogických pracovníků, případně od samotných realizátorů.

Jednotlivé cíle minimálního preventivního programu byly nastaveny tak, aby odpovídaly aktuálním potřebám žáků, pedagogů a rodičů. Naplněné krátkodobé cíle vedou k naplňování cílů dlouhodobých.

Jednotlivé programy byly hodnoceny ze strany pedagogických pracovníků prostřednictvím hodnotícího dotazníku, zdali programy splnily či nesplnily cíl. U žáků byly programy hodnoceny formou dotazníkového šetření a rozhovory. Při hodnocení jednotlivých programů jsme zaznamenali, že zavedené intervenční programy splnily cíl k eliminaci rizikového chování. Žákům také pomohly k osobnostnímu růstu. Budeme tedy i nadále v těchto programech pokračovat.

Jako velmi důležité shledáváme preventivní působení v rámci tematických bloků v jednotlivých předmětech a také v třídnických hodinách, které jsou využívány jak k prevenci nežádoucích jevů, tak k řešení již vzniklých konkrétních situací. Je tedy velmi žádoucí preventivní témata probírat v rámci výuky dle ŠVP i v dalších letech.

Vzhledem k tomu, že v předchozích letech nebyl ze strany rodičů o preventivní programy zájem, vzdělávací akce a aktivity pro rodiče nepořádáme.

Přílohy

Příloha č. 1 - Legislativa

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2019–2027
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027
- Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022–2027
Metodický pokyn ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, Č.j: MSMT - 21149/2016
- Metodický pokyn MŠMT ČR kvýchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, Č.j: 14 423/99-22
Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, Č.j: 10 194/2002-14
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Č.j: 21291/2010-28 – po aktualizaci 2017
- Metodický pokyn MŠMT 7014/2005-25

Příloha č. 2 Náplň tématických bloků PREVENCE DROGOVÝCH ZÁVISLOSTÍ, ALKOHOLISMU A KOUŘENÍ

Cíle:

- předcházet užívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku
- předcházet závislosti na návykových látkách
- oddálit první kontakt s návykovou látkou
- aktivizovat žáky k pravidelným sportovním a zájmovým aktivitám
- informovat učitele o 1. pomoci intoxikovanému žákovi

Zavoláme záchranou službu a do jejího příjezdu postupujeme takto:

- a) při poruše vědomí se snažíme zabránit jejímu prohlubování – na postiženého mluvíme
- b) při ztrátě vědomí a zachování životních funkcí uložíme postiženého do stabilizované polohy
- c) pokud je intoxikovaný jedinec v bdělém stavu:
 - tak mírně nadzdvihneme i dolní končetiny
 - uložíme ho na záda s mírně nadzvednutým trupem a pokud má nízký tlak,
 - zajistíme mu dostatek tekutin
 - nenecháme ho prochladnout
 - neustále s ním komunikujeme a udržujeme ho v bdělém stavu – mluvíme
 - klidným, tichým hlasem, zřetelně
 - postiženého vracíme stále do reality, uklidňujeme ho
 - bráníme mu v sebepoškození, pokud má tu tendenci
 - snažíme se ho neomezovat, pokud je klidný
 - pokud jeví známky agrese vůči sobě či ostatním, je možné fyzické omezení (např. přivázání k lůžku)
- d) pokud u intoxikovaného jedince dojde ke ztrátě životních funkcí, zahájíme resuscitaci resuscitaci

Prevence zaměřená na **zneužívání návykových látek** je začleněna do výuky v těchto předmětech: **zdravotní nauky, péče o zdraví, osobnostní výchova, literárně-dramatická výchova, psychologie**. V rámci zdravotních nauk jsou žáci informováni o zdravotních dopadech zneužívání omamných látek a o fyziologické podstatě vzniku závislosti. V rámci osobnostní výchovy a literárně-dramatické výchovy se žáci prostřednictvím různých technik učí komunikačním dovednostem, které jim pomohou odmítnout nabízenou látku, učí se zaujímat negativním postoj k těmto látkám. V hodinách psychologie se žákům dostávají informace o

destruktivních vlivech závislosti na osobnost jedince.

ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL – PREVENCE VZNIKU PORUCH PŘÍJMU POTRAVY

Cíle:

- upevňovat a rozvíjet kladný vztah k životnímu prostředí
- podporovat zdravý životní styl žáků
- upevňovat kladný vztah ke svému tělu
- seznámit žáky s různými styly života (sportovec, modelky, vegetariánství, život v komunitách)
- předcházet negativnímu vlivu médií
- předcházet vzniku poruch příjmu potravy

Další vážnou problematikou současných mladých lidí je **mentální anorexie a bulimie**

- i o těchto jevech se žáci dozvídají v hodinách **zdravotních nauk, somatologie, osobnostní výchovy a psychologie, péče o zdraví**. Stejně tak jsou žáci seznamováni s agresí reklam a snažíme se je učit být odolný vůči tlaku módního světa. V rámci předmětu zdravotní nauky jsou žáci seznamováni se stavbou a funkcemi lidského těla. V tomto předmětu jsou žáci také informováni o problematice těhotenství nezletilých a jsou vedeni k zodpovědnému chování.

PREVENCE ŠIKANY – POSILOVÁNÍ A ROZVOJ MEZILIDSKÝCH VZTAHŮ A PREVENCE PROJEVŮ XENOFOBIE, RASISMUS, ANTISEMITISMU

Cíle:

- předcházet šikaně – jejím projevům, stádiím, formám
- předcházet projevům xenofobie, rasismu a antisemitismu
- upevňovat obecně uznávané hodnoty a postoje společenského života
- vyvracet předsudky a pěstovat úctu k životu
- posilovat a rozvíjet zdravé vrstevnické vztahy
- podporovat v žácích jejich zvědavost
- zajistit bezpečnost žáků o přestávkách a na skrytých místech školy
- účinně a profesionálně postupovat při rozpoznání šikany
- šířit objektivní, pravdivé informace o extremistických organizacích,
- nebezpečných ideologiích, sektách, náboženstvích apod.

V předmětech **psychologie, osobnostní výchova a literárně-dramatická výchova** se nachází prostor, ve kterém jsou žáci teoreticky seznámeni s problematikou šikany (psychologie) a

prostřednictvím různých technik se učí, jak se bránit proti vzniku tohoto jevu vůči jejich osobě, či jiným osobám, učí se také, jak se v případě zjištění výskytu šikany zachovat, komu oznámit, že se něco takové děje (osobnostní výchova a literárně-dramatická výchova).

Otázky týkající se projevů **xenofobie, rasismu a intolerance** jsou probírány v rámci předmětu **sociální práce**, při kterém se žáci blíže seznamují problematikou menšin žijících na našem území. Poznáním dané problematiky se snižuje riziko nesnášenlivosti. S mnohými zástupci těchto menšinových skupin obyvatel se naši žáci setkají při svých praxích. Pro toto téma jsou přínosné i některé tematické bloky v předmětu **dějepis a občanská nauka**. Tato problematika je řešena v duchu pravidel stanovených Metodickým pokynem MŠMTČR k výchově proti jevům rasismu, xenofobie a intolerance Č. j: 14 423/99-22.

Dokumentem školy je i Krizový plán řešení šikany ve škole.

Další dovednosti a informace získávají žáci v předmětech základy práva a základy ekonomie. V rámci těchto předmětů se učí nejen o ekonomické a právní struktuře naší země, ale dostávají se jim i informace o ekonomické a právní struktuře rodiny, o fungování jedince v lidské společnosti. Jsou seznámeni s obsahem Listiny práv a svobod.

O tom, co je **etické chování**, co je etika se žáci dozvídají v předmětu **občanská nauka a křesťanství a křesťanská etika**. V rámci předmětu křesťanství a křesťanská etika jsou seznamováni s vývojem náboženství, s různými typy náboženství. Získané informace jim pomáhají vytvářet si nadhled a stávat se **odolnými vůči vtažení do jistých náboženských seskupení**.

V předmětech **dějepis, občanská nauka a literatura** jsou žáci seznamováni s možnými dopady **závislosti na politické demagogii**, mohou sami posoudit, kam až může vést závislost na určitém politickém seskupení. Díky informacím, které získávají, si mohou sami utvořit správný postoj a náhled na věc závislosti na politických či extremistických skupinách.

Péče o nemocné a postižené je předmět, ve kterém žáci získávají praktické dovednosti v péči o postižené a nemocné klienty. Zároveň se seznamují s **pravidly chování sociálního pracovníka**. Je jim **vštěpován morální kodex sociálního pracovníka**. Povědomí o vlastnostech ideálního sociálního pracovníka získávají žáci i v předmětech **osobnostní výchova, literatura, literárně-dramatická výchova** a dalších. Vzorem jim jsou především

vedoucí pracovníci na praxích a v každodenním styku se jim snaží být vždy vzorem člověka s morálním kreditem i jejich pedagogové.

PREVENCE RIZIKOVÉHO SEXUÁLNÍHO CHOVÁNÍ A ZÁVAŽNÝCH VIROVÝCH ONEMOCNĚNÍ, PREVENCE SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ A TÝRÁNÍ SEXUÁLNÍ VÝCHOVA

Cíle:

- předcházet rizikovému sexuálnímu chování – promiskuitě
- posilovat a upevňovat všeobecně uznávané hodnoty – rodina, mateřství, láska
- posilovat porozumění vlastnímu tělu
- předkládat témata sexuální výchovy jako přirozenou věc – pohlavní styk, odlišnosti pohlaví, homosexualita, úchytky
- podporovat zdravé sebevědomí žáků a citlivě přistupovat k jejich problémům

V předmětu **zdravotní nauky a somatologie** se žáci seznámí se základní funkcí pohlavních orgánů, dále s tématem oplodnění a těhotenství, včetně porodu.

O problematice rizikového sexuálního chování se dozvídají v předmětu **péče o zdraví a psychologie**. Dále se ve škole vyučuje předmět **osobnostní výchova**, který žáky seznamuje mimo jiné s tradičními hodnotami.

PREVENCE KRIMINALITY A DELIKVENCE

Cíle:

- vysvětlit a popsat základní projevy kriminality a delikvence
- vysvětlit jednotlivé dílčí mechanismy a dynamiku trestných činů
- předkládat a vysvětlovat modelové situace a zasazovat chování ve vztahu k normalitě a společenské normě
- podporovat a zapojovat se do projektů realizovaných jinými subjekty
- zasvětit žáky do základních ustanovení Trestního zákoníku, Školního řádu
- zasadit se o to, aby žáci znali svá práva ve společnosti – dětská práva, Chartu
- práv dítěte, Ústavu ČR
- upevňovat základní pravidla a hodnoty společenského chování
- předkládat vhodný vzor společenského chování, dbát na dodržování zákona a

- být morální oporou

S právní problematiku jsou žáci seznamováni v předmětu **základy práva**. Dále jsou vždy v prvním ročníku poučeni o trestně právní odpovědnosti pracovníkem Policie ČR.

PREVENCE ZÁŠKOLÁCTVÍ

Cíle:

- snížit počet zameškaných hodin
- posilovat hodnotu vzdělání
- řešit neomluvené hodiny v souladu se školním řádem
- dbát na řádné a včasné omlouvání absence

Žáci, kteří mají významnou absenci, která není z důvodu souvislé nemoci, jsou povinni dokládat svou absenci pouze omluvenkami od lékaře. Plánovanou absenci z jiných než zdravotních důvodů, jsou povinni předem projednat s třídním učitelem či ředitelem školy.

Projekty podporující prevenci rizikových forem chování

Jedná se o soubor aktivit, které podporují nespécifickou primární prevenci rizikových forem chování žáků.

Seznamovací (adaptační) pobyt

Žáci prvních ročníků se budou účastnit seznamovacího (adaptačního) pobytu v Bělči nad Orlicí. Termín 5. – 7. září 2022. Tento pobyt má žáky zbavit obav z nové školy a z nových spolužáků. Program pobytu je sestaven v duchu aktivit, které mají žákům a pedagogům pomoci seznámit se, setřást ze sebe obavy. K dosažení cíle jsou používány techniky her pro rozvoj osobnosti, sociálních her typu „ledolamek“, dále jsou to hry, které se podílejí na budování pozic v týmu. Žáci pak usedají do lavic s menším strachem ze spolužáků i pedagogů, jelikož je poznali v neformálním prostředí. Efekt adaptačního pobytu bývá značný.

Účast na charitativních sbírkách

Žáci se v mnoha vyučovacích předmětech učí o tom, co je to charita, budují si k ní svůj postoj. Při sbírkách, kterých se účastní, mohou využít své komunikační schopnosti, když vysvětlují osloveným lidem účel sbírky a její význam pro potřebné skupiny lidí. Žáci se setkají s různými

reakcemi lidí, jsou překvapeni negativními reakcemi, snaží se komunikovat na úrovni sociálního pracovníka.

Plánované sbírky: *sbírka Ligy proti rakovině – Květinový den, sbírka Fond Sidus*

Účast žáků na besídkách v sociálních a školských zařízení

Skupinky žáků se účastní v době školního vyučování, ale i ve svém volném čase (to převážně) různých programů v sociálních a školských zařízeních. Žáci jsou zváni na mikulášské besídky – program a masky si připravují sami. Velmi často dobrovolníci z řad žáků pomáhají při organizaci sportovních, kulturních a zábavních akcí, které pořádají sociální zařízení v Náchodě a okolí. Naši žáci jsou těmito zařízeními velmi žádáni a jsou vždy velmi chváleni za velmi užitečnou a vynikající pomoc.

Sportovní den

Škola každoročně pořádá dva sportovní dny. Jedná se o aktivitu, která má podpořit chuť žáků věnovat se sportu, mít radost z pohybu. Tato aktivita je součástí metod dosahujících cíle pěstovat u studentů návyky zdravého životního stylu.

Lyžařský výcvik a turisticko-cyklistický kurz

Lyžařský výcvik je určen žákům 2. ročníků maturitního studia i učňovského oboru. nejen pro rozvoj sportovních dovedností, ale i pro utužování kolektivu tříd. Turisticko-cyklistický kurz je určen žákům 3. ročníků maturitního studia a žákům 1. ročníku učňovského oboru. I tato akce trvá pět dní a je stejného charakteru jako lyžařský výcvik. Délka jeho trvání je většinou pět dní. Žáci pobývají v horském prostředí. Pobyt má význam.

Doprovodný kulturní a dramatický program školních bohoslužeb

Žáci pod vedením pedagogů připravují kulturní a dramatický program, který je součástí školních bohoslužeb (jsou pořádány 4x do roka).

Fair-Trade

Naše škola je školou, která podporuje Fair-trade. Fair-tradové aktivity se ve škole odehrávají pod vedením paní učitelky Mgr. Dany Hanušové. Žáci jsou seznamováni s zeměmi třetího světa, s možností pomoci lidem v těchto zemí prostřednictvím koupě fairtradového zboží. Jednou za měsíc či dva se ve škole konají fairtradové přestávky a fairtradový stánek je nedílnou součástí všech školních akcí (den otevřených dveří, projektový den...)

Příloha č. 3 KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Škola má přesně stanovené postupy, jak postupovat při řešení případů rizikových forem chování.

Postup při řešení šikany:

Tento postup je podrobně popsán v samostatném dokumentu školy, který je přílohou MPP školy. Jedná se o Krizový plán řešení šikany.

Postup při řešení záškoláctví:

V tomto případě se postupuje přesně podle školního řádu.

„O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti ověřuje třídní učitel její věrohodnost.

Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin včetně řeší se zákonným zástupce žáka nebo zletilým žákem třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce nebo zletilý žák pozván prokazatelným způsobem. Projedná důvod nepřítomnosti a upozorní na povinnost stanovenou zákonem. Seznámí zákonného zástupce nebo zletilého žáka s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené nepřítomnosti. Provede zápis z pohovoru, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem nebo zletilým žákem. ...

Při počtu neomluvených hodin nad 10 hodin svolává ředitel školy školní výchovnou komisi, které se dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti žáka účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, školní metodik prevence, ...

Jestliže se žák neúčastní vyučování po dobu nejméně pěti vyučovacích dnů a jeho neúčast při vyučování není omluvena, vyzve ředitel školy písemně žáka (je-li nezletilý, pak zákonného zástupce žáka), aby neprodleně doložil důvody žákovy nepřítomnosti a zároveň upozorní žáka (je-li nezletilý, pak zákonného zástupce žáka), že jinak bude žák posuzován, jako by studia zanechal. Jestliže ve lhůtě do deseti dnů od doručení výzvy žák do školy nenastoupí nebo nedoloží důvod nepřítomnosti, posuzuje se, jako by studia zanechal, a to posledním dnem této lhůty, tímto dnem žák přestává být žákem školy.“

Výchovná komise školy má stálé složení. Skládá se z ředitele školy, zástupce ředitele školy, výchovného poradce nebo školního metodika prevence (v závažných případech jsou přítomni oba), třídního učitele. Zápisy provádí výchovný poradce do deníku výchovného poradce.

Řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek v prostředí škol a školských zařízení

Doporučené postupy školy:

- (1) Vytvořit podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti.*
- (2) Zajistit bezpečnost a ochranu zdraví žáků před škodlivými účinky návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně veškerých školních akcí.*
- (3) Školním řádem školy a vnitřním řádem školského zařízení (dále jen „školní řád“) jasně vymezit zákaz užívání návykových látek ve škole, jejich nošení do školy.*
- (4) Poskytovat žákům a zákonným zástupcům nezbytné informace nutné k zajištění jejich ochrany před tímto jevem.*
- (5) Poskytovat žákům věcné a pravdivé informace o návykových látkách formou, která je přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji.*
- (6) Působit na žáky v oblasti primární prevence užívání návykových látek.*
- (7) Do veškerých poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví zakotvit informace o nebezpečnosti užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech činnostech souvisejících se školními aktivitami.*
- (8) Poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace.*
- (9) Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL je třeba spolupracovat s dalšími zainteresovanými institucemi – Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školská poradenská zařízení apod.*
- 10) V případech, které stanoví zákon, plnit ohlašovací povinnost směrem k orgánům činným v trestním řízení, orgánům sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností a zákonným zástupcům žáka. “*

Zákaz přinášení a užívání návykových látek je stanoven ve školním řádu. V případě, že žák poruší školní řád a návykovou a jinou škodlivou látku do školy přinese, je tento případ projednáván výchovnou komisí v přítomnosti nezletilého žáka a jeho zákonného zástupce nebo v přítomnosti zletilého žáka.

Závažné případy týkající se návykových látek řeší škola s Policií ČR. Úroveň této spolupráce je určena doporučeními uvedenými v dokumentu MŠMT ČR Č.j.: 25884/2003-24. Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané uvedeném ve

Věstniku MŠMT č. 11/2003:

„Prevence a oznamování podezření na trestnou činnost dětí a mládeže a trestnou činnost páchanou na dětech a mládeži je důležitým okruhem spolupráce školy s policií. Oznamovací povinnost je dána ustanoveními § 167 a 168 trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů (nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu), kdy je trestný ten, kdo spáchání nebo dokončení uvedených trestných činů nepřekazí, nebo jejich spáchání neoznámí (např.: trestné činy týrání svěřené osoby, vraždy, loupeže, pohlavního zneužívání, znásilnění, drogové delikty, majetková trestná činnost apod.).

Vstup policie do školy

*Ředitelé škol nemohou bránit policii ve vstupu do škol vzhledem k **obecným ustanovením trestně právních předpisů o povinné pomoci policejním orgánům**. Ředitel tedy poskytne v případě, že je o to policií požádán, vhodnou místnost k výslechu žáka ve škole. Nejde samozřejmě jen o striktní dodržování předpisů, ale měla by zde existovat snaha o maximálně dobrou spolupráci pracovníků obou subjektů, vzájemný respekt a vstřícnost v zájmu dětí a mládeže i v obecném zájmu.*

Předvolání a předvedení

*Policie může nezletilého **předvolat nebo i předvést**. Ve školách lze od nezletilých žáků vyžadovat podání vysvětlení, provádět výslech svědka, výslech osoby podezřelé nebo výslech obviněného poté, kdy je **ředitel školy nebo jeho zástupce seznámen s předmětem policejního úkonu včetně důvodů, jež k němu vedou**. To se týká i případného **uvolnění žáka ze školy pro potřebu policie**, např. k rekonstrukci na místě činu, rekognici, označení míst páchaní trestné činnosti, k vydání věci, k výslechu či podání vysvětlení na útvaru policie. Jedná se tedy o všechny policejní úkony ve smyslu zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, ať již jde o poškozeného, svědka či pachatele protiprávního jednání.*

školství.

Z § 422 občanského zákoníku vyplývá, že škole přísluší vykonávat náležitý dohled nad nezletilými žáky. Tato povinnost a odpovědnost přísluší především rodičům, ale i těm, kteří přechodně tento dohled vykonávají. Pedagogický dozor nad žáky je zásadním prvkem v ustanoveních předpisů, které upravují povinnosti v péči o bezpečnost a ochranu zdraví ve školství.

Pokud má být předvolání nebo předvedení a výslech žáka – dítěte provedeno ve škole a z důvodu zajištění, aby nebylo mařeno další vyšetřování, není předem vyrozuměn zákonný zástupce žáka, je žádoucí, aby škola zajistila přítomnost pedagoga, neboť za žáka v době vyučování škola odpovídá. Ředitel školy by měl stanovit odpovědnou osobu, která bude zajišťovat uvedený dohled.

*Pokud jde o **omluvení nepřítomnosti žáka** z důvodu předvolání nebo předvedení, postup vyplývá opět z obecně povinné součinnosti s vyšetřujícími orgány podle trestně právních předpisů. Policista je povinen při výkonu své pravomoci prokázat svou příslušnost k policii, a to stejnokrojem s identifikačním číslem, služebním průkazem, odznakem služby kriminální policie nebo ústním prohlášením “policie” (ustan. § 10 odst. 1 a 2 zák. č. 283/1991 Sb.). V případě nějaké pochybnosti, pokud jde o totožnost příslušníka policie (zvláště v případě předvedení dítěte mimo školu), je nejjednodušším způsobem ověření totožnosti telefonický dotaz na pracoviště policie, které dotyčný příslušník uvedl a služebním průkazem či odznakem služby kriminální policie a vyšetřování doložil. Výše uvedený postup byl dohodnut se zástupci služby kriminální policie a vyšetřování.*

Postup při předvolání, předvedení nebo zajištění žáka

Postup při předvolání osoby mladší 15 let řeší Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2002

v čl. 8 odst. 1 a s odkazem na § 12 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů: *“Osobu mladší 15 let lze předvolat k podání vysvětlení nebo jinému úkonu pouze prostřednictvím jeho zákonného zástupce, orgánu sociálně právní ochrany nebo prostřednictvím školy, jíž je žákem, nebo jiného obdobného zařízení.”* 5 let na útvar policie, je předvedení prováděno zpravidla policisty v občanském oděvu za použití civilního vozidla. Specialista zajistí bezprostředně po předvedení přítomnost osoby způsobilé k jejímu střežení i k případné účasti na služebních úkonech. Je-li předvedení provedeno ze školy nebo zařízení, specialista zajistí přítomnost třetí osoby po celou dobu služebního zákroku i služebních úkonů. Pominou-li důvody předvedení, osobu mladší 15 let předá zpět do školy nebo zařízení, ze kterého byla předvedena, nebo ji předá zákonnému zástupci.”

Další povinnost ukládá policii § 14 odst. 4 téhož zákona: *“Po zajištění je policista povinen na žádost osoby zajištěné vyrozumět o této skutečnosti některou z osob uvedených v § 12 odst. 3, případně jinou jím určenou osobu. Jedná-li se o osobu mladší 18 let, je policista povinen ihned vyrozumět zákonného zástupce této osoby. V případě zajištění osoby mladší 15, vždy též bez odkladu vyrozumí orgán sociálně-právní ochrany mládeže”.*

Postup při řešení krádeží

Stejný jako postup při řešení problémů s návykovými látkami – viz výše.

Řešení kázeňských přestupků

Pokud žák neuposlechne pokynu vyučujícího, chová se v nesouladu se školním řádem, je vyučující oprávněn zapsat žáka do třídní knihy. Porušení školního řádu potom řeší třídní učitel spolu s výchovným poradcem a zároveň školním metodikem prevence v přítomnosti žáka.

Pokud se zápisy v třídní knize a porušování školního řádu u žáka opakují, je věc projednávána na úrovni výchovné komise v přítomnosti nezletilého žáka a jeho zákonného zástupce, či žáka zletilého. Z takového chování jsou pak vyvozovány kázeňské postihy, které mohou vést až k podmíněnému vyloučení ze studia, či k vyloučení ze studia.

Systém vzdělávání pedagogů

Školní metodik prevence se účastní kurzů pořádaných PPP v Náchodě a MÚ v Náchodě. Ostatní pedagogové se vzdělávají v rámci různých seminářů, jsou seznamováni s postupy výchovné komise.

Vzdělávací materiály

Pedagogům jsou ve škole k dispozici mnohé publikace, ze kterých mohou čerpat informace týkající se prevence rizikového chování. Knihy jsou k dispozici v kabinetě ČJL, kde si je učitelé můžou zapůjčit. Škola rovněž odebírá časopis Prevence. Součástí preventivních materiálů jsou i vzdělávací filmy – pracujeme zejména s filmy projektu VIDEO ŠKOLÁM.

Seznam organizací, se kterými škola spolupracuje v rámci prevence rizikového chování:

- Pedagogicko-psychologické poradny v Náchodě, Trutnově, Rychnově nad Kněžnou, Hradci Králové
- Speciálně pedagogické centrum v Náchodě, Janských Lázní, Hradci Králové
- Psychiatrické oddělení Nové Město nad Metují
- Policie ČR – Náchod
- OSPOD Náchod
- Místní akční skupina Stolové hory, z.s.
- Město Náchod

KRIZOVÉ PLÁNY DLE TYPŮ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

Tyto plány slouží pedagogům, žákům, rodičům a jsou návodem k tomu, jak jednat, objeví-li se daný typ rizikového chování ve škole nebo i doma.

Krizový plán: ALKOHOL VE ŠKOLE

Konzumace alkoholu ve škole

1. V případě, že žák konzumuje alkohol v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Alkohol žákovi odebereme a zajistíme, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Pedagogický pracovník dle stavu žáka posoudí, zda mu hrozí reálné nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci (155, 112).
5. V případě, že nehrozí akutní nebezpečí je postup řešení situace tento:
 - a) můžeme provést test na přítomnost alkoholu – dechová zkouška (zákon § 16 č. 79/2005 Sb. – situace, v nichž se jedná o odůvodněné riziko ohrožení života nebo zdraví dětí, žáků, studentů nebo jiných osob nebo důvodné riziko ohrožení majetku, v ostatních případech může ped. pracovník provést orientační test pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nezletilého žáka nebo zletilého žáka s orientačním testováním na přítomnost alkoholu.
Test plně hradí rodič nebo zákonný zástupce, či zletilý žák.
 - b) Sepíšeme zprávu o události, která zahrnuje i stručné vyjádření žáka a informaci, zda byl proveden orientační test na přítomnost alkoholu. Vyrozumíme vedení školy a ŠMP.
 - c) Není-li žák schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí učitel ihned rodiče nezletilého žáka nebo rodiče či blízkou osobu žáka zletilého a vyzve je, aby žáka vyzvedli, protože není zdravotně způsobilý pobývat ve škole.
 - d) Není-li zákonný zástupce nezletilého žáka dostupný, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů.
 - e) I v případě, že je žák schopen výuky, vyrozumí škola rodiče o konzumaci alkoholu žákem.
 - f) Vyrozumění OSPOD je nutné i v případě, že se situace opakuje.
 - g) Rodičům i žákovi poskytneme informace o možnosti odborné pomoci.

Obdobný postup volíme i v případě, že se žák dostaví do školy pod vlivem alkoholu, kdy nelze

prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

NÁLEZ ALKOHOLU VE ŠKOLE:

1. V případě, že pracovníci školy naleznou alkohol v prostorách školy, postupují takto:
 - tekutinu nepodrobují testu ke zjištění chemické struktury
 - nálezu ihned uvědomí vedení školy
 - nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujících důkazů
 - zpracují záznam o události

2. V případě, že pracovníci školy zadrží alkohol u některého žáka, postupují takto:
 - tekutinu nepodrobují testu ke zjištění chemické struktury
 - nálezu ihned uvědomí vedení školy
 - nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujících důkazů
 - zpracují záznam o události s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen – zápis žák
 - podepíše (v případě, že podepsat odmítne, uvedeme tuto skutečnost do zápisu)
 - zápisu a podpisu je přítomen ředitel školy nebo zákonný zástupce nezletilého žáka
 - situace je vyrozuměn zákonný zástupce nezletilého žáka, v případě opakovaného
 - nálezu i OSPOD.

Krizový plán: TABÁKOVÉ VÝROBKY VE ŠKOLE

Konzumace tabákových výrobků ve škole

1. V případě, že žák konzumuje tabákové výrobky v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Tabákový výrobek žákovi odebereme, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Dále postupujeme dle školního řádu – sepíšeme zápis o události, svoláme výchovnou komisi a situaci ihned řešíme.
4. V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.
5. V závažných případech (vzhledem k věku a chování) a v případě opakovaného jednání informuje škola OSPOD.
6. Pracovníci školy informují žáka o možnosti pomoci v případě odvykání kouření.
7. Vyvodíme opatření stanovená školním řádem.
8. **POZORNOST JE NUTNÉ VĚNOVAT I ZNEUŽÍVÁNÍ NIKOTINOVÝCH SÁČKŮ – VIZ AKTUALIZACE METODICKÉHO POKYNU MŠMT PŘÍLOHA 13**
9. Doporučujeme informovat se o problematice nikotinových sáčků: <https://at-konference.cz/wp-content/uploads/2021/09/kulhanek-a.-baptistova-a.-nikotinove-sacky-aneb-evoluce-v-uzivani-tabaku-a-nikotinu-pokracuje.pdf>
10. Nikotinové sáčky bez obsahu tabáku Nikotinové sáčky jsou výrobky bez tabáku obsahující nikotin, a jsou určeny pro orální užití. Podmínky vztahující se k jejich prodeji jsou – oproti tabákovým výrobkům – poměrně benevolentní. Balení nikotinových sáčků musí být označeno:
 - jménem a příjmením nebo názvem anebo obchodní firmou a adresou sídla výrobce, distributora nebo dovozce tabákových výrobků; názvem druhu, skupiny nebo podskupiny tabákových výrobků stanoveným prováděcím právním předpisem, pod nímž je tabákový výrobek uváděn na trh; tabákový výrobek, který nelze označit druhem, skupinou nebo podskupinou vzhledem k použitým složkám nebo použité technologii, se označí názvem odvozeným od základní použité složky nebo technologie; údajem o čistém množství, kterým se rozumí množství v gramech nebo v kilogramech tabákového výrobku bez obalu, nebo o počtu obsažených kusů v balení;
 - zemí původu nebo vzniku v případech, kdy neuvedení tohoto údaje by uvádělo spotřebitele v omyl o skutečném původu nebo vzniku tabákového výrobku;

- seznamem všech složek obsažených ve výrobku; Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Č. j.: MSMT-11112/2022-2 11 obsahem nikotinu ve výrobku; množstvím nikotinu v dávce;
- číslem šarže nebo rovnocenného údaje, který umožní určit místo a dobu výroby;
- údaji o uchování výrobku mimo dosah osob mladších 18 let;
- zdravotním varováním. Právní ukotvení nikotinového sáčku Nikotin, byť má závislostní potenciál, je legislativně zařazen jako jed. Je uveden v příloze č. 1 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, ve znění pozdějších předpisů.

Nikotinový sáček bez obsahu tabáku nelze podřadit pod tabákový výrobek ve smyslu § 2 písm. b) zák. č. 65/2017 Sb. Z tohoto důvodu je postih žáka nebo studenta za přinesení nikotinového sáčku anebo jeho užívání ve škole nebo školském zařízení nad rámec toho, co školní řád upravuje v rámci zákazu tabákových výrobků. Pokud chce mít škola/školské zařízení nástroj, který jí pomůže řešit vnášení a užívání nikotinových sáčků, musí tomu přizpůsobit školní řád.

Obecně považujeme za vhodnější uvádět i ve školním řádu takové vymezení, jaké používá příslušný právní předpis. Jako jednu z možných variant takové úpravy pro oblast návykových látek doporučujeme formulaci „Žákům a studentům je zakázáno do školy vnášet a ve škole užívat návykové látky a jedy a takové látky, které je svým vzhledem, chutí a konzistencí napodobují.“

Krizový plán: NÁVYKOVÉ LÁTKY VE ŠKOLE

Konzumace návykových látek ve škole

1. V případě, že žák konzumuje (aplikuje) NL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci (aplikaci) zabránit.
2. NL žákovi odebereme a zajistíme, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Pedagogický pracovník dle stavu žáka posoudí, zda mu hrozí reálné nebezpečí. V případě, kdy je žák pod vlivem NL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci (155, 112).
4. Nehrozí-li akutní nebezpečí, ihned zajistíme vyjádření žáka a vyrozumíme vedení školy.
5. Není-li žák schopen vyučování, vyrozumíme rodiče, zákonného zástupce nezletilého žáka, rodiče nebo blízkou osobu zletilého žáky, aby si žáka vyzvedla.
6. Zákonného zástupce vyrozumíme i v případě, že žák výuky schopen je.
7. Není-li zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola OSPOD a buje jednat dle jeho pokynů.
8. V případě zneužití NL na půdě školy má škola oznamovací povinnost školy OSPODu.
9. Z konzumace (aplikace) NL ve škole je nutné vyvodit důsledky dle platného školního řádu.
10. Je nutné rozlišit distributora od uživatele NL. Uživatel je rizikový pouze sobě, distributor ohrožuje okolí. Distribuce je trestným činem, užívání NL je porušení ŠŘ.
11. Prokázané navádění jiných žáků k užívání NL je považováno za rizikové protiprávní jednání.
12. Můžeme provést test na přítomnost NL – z potu, slin (zákon § 16 z. č. 379/2005 Sb.
13. Situace, v nichž se jedná o odůvodněné riziko ohrožení života nebo zdraví dětí, žáků, studentů nebo jiných osob nebo důvodné riziko ohrožení majetku, v ostatních případech může ped. pracovník provést orientační test pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nezletilého žáka nebo zletilého žáka s orientačním testováním na přítomnost NL. Test plně hradí rodič nebo zákonný zástupce, či zletilý žák.
14. Sepíšeme zprávu o události, která zahrnuje i stručné vyjádření žáka a informaci, zda byl proveden orientační test na přítomnost alkoholu. Vyrozumíme vedení školy a ŠMP.

Distribuce návykových látek ve škole

- Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci NL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a OSPOD.

Nález NL ve škole:

Jestliže naleznou pracovníci školy ve škole látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

1. Látku nepodrobují testům na zjištění chem. struktury.
2. Informují vedení školy a písemně nález zaznamenají.
3. Vyrozumí Policii ČR, která látku zajistí a identifikuje.
4. Pokud Policie ČR nemůže látku zajistit ihned, postupují pracovníci školy dle jejích pokynů.

Jestliže je látka považovaná za omamnou nebo psychotropní zadržena u některého žáka, postupují zaměstnanci školy takto:

1. Látku nepodrobují testům na zjištění chem. struktury.
2. Informují vedení školy a písemně nález zaznamenají.
3. Zpracují záznam o události s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen – zápis žák podepíše (v případě, že podepsat odmítne, uvedeme tuto skutečnost do zápisu)
4. O nález vyrozumíme Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění NL. Pokud se žák látkou intoxikoval, je nutné informovat ošetřujícího lékaře o identitě látky.

Důvodné podezření, že některý z žáků má NL u sebe:

1. Jedná se o důvodné podezření ze spáchání trestného činu.
2. Vyrozumíme Policii ČR, která nám dá pokyny k dalšímu postupu.
3. Žáka je nutné mít do příjezdu Policie ČR izolovaného od ostatních žáků, ale zásadně pod dohledem.
4. **U ŽÁKA V ŽÁDNÉM PŘÍPADĚ NEPROVÁDÍME OSOBNÍ PROHLÍDKU NEBO PROHLÍDKU JEHO VĚCÍ.**

Krizový plán: PRVNÍ POMOC PŘI OTRAVĚ NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI A ALKOHOLEM

Jak jednat s lidmi, kteří jsou pod vlivem alkoholu nebo drog:

1. Nelze příliš spoléhat na komunikaci s poškozeným, který v případě intoxikace alkoholem či drogami prudce reaguje na neverbální komunikaci – vyhýbáme se prudkým pohybům, mluvíme klidně, tiše, pomalu a v hlubší hlasové poloze.
2. Ihned voláme lékařskou pomoc.
3. Do příjezdu ZS jednáme takto:
 - a. zajistíme dostatečný přívod čerstvého vzduchu, nepodáváme alkohol, kávu ani mléko.
 - b. opatříme informace o látce, která intoxikaci způsobila
 - c. odlišíme jakou cestou k intoxikaci došlo a zda je poškozený v bezvědomí či při vědomí.

Postupy konkrétní první pomoci:

Při vědomí – k otravě došlo ústy:

- podáme vodu
- vyvoláme zvracení
- zabráníme prochladnutí
- zajistíme nepřetržitý dohled
- ošetříme případná zranění

Při vědomí – k otravě došlo nitrožilní cestou:

- dostatek čerstvého vzduchu
- zabráníme prochladnutí
- zajistíme nepřetržitý dohled
- ošetříme případná zranění

Při bezvědomí:

- nic nepodáváme ústy
- položíme poškozeného do stabilizované polohy
- sledujeme dýchání

- zabráníme prochladnutí
- zajistíme nepřetržitý dohled
- ošetříme případná zranění
- v případě nutnosti – resuscitujeme

Krizový plán: VANDALISMUS A DROBNÉ KRÁDEŽE

Jak řešit případy související s krádežemi a vandalismem v prostředí školy?

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Jak postupovat preventivně proti krádežím:

1. Upozornit žáky a jejich zákonné zástupce, že nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení.
2. Žáci jsou poučeni, že nutné cennosti si mohou po dobu nezbytně nutnou uložit na sekretariátu školy.
3. Vést žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

- Každou nahlášenou krádeží se zabývat, vyšetřit ji. Je to důležité poselství jak pro poškozeného, tak pro zloděje. Jakmile budeme k dětem mít proslavy o krádežích, nezačínáme je tím, že si všichni mají na své věci dávat dobrý pozor a my jsme jim říkali, že si to či ono nemají do školy nosit nebo to mají zamykat. Tyto informace často vyznívají, jako by za krádež mohl poškozený, nikoliv zloděj. Jako by normální bylo všechno zamykat a ne nekrást. Rozhovory s poškozeným po nahlášení krádeže rovněž nezačínáme tímto způsobem.
- O krádeži a jejím šetření provést záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti.
- Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, má možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem školy.

- Pečlivě se zabývat příčinami. Některé jsou významně polehčující (žák je ke krádeži donucen někým jiným, z koho má strach). Někdy se může jednat i o formu kompulzivního chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče.

Kdy hlásit rodičům?

Rodičům poškozeného vždy ihned, rodičům zloděje rovněž vždy, nicméně mělo by tomu předcházet precizní zjištění příčin.

Kdy hlásit policii?

V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné zcizení, poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci.

Důležité upozornění

Škola a školské zařízení není orgán činný v trestním řízení, takže nemůže nic vyšetřovat. Pokusy o „vyšetřování“ ze strany školy, mohou nenapravitelně ovlivnit další vyšetřování Policie ČR.

Kdy hlásit OSPOD?

V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.

Jak postupovat při výskytu vandalismu

- Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
- V případě, že viníka škola zná, bude po něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
- V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.
- O způsobené škodě je třeba provést záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti.
- Snažit se vždy dobrat příčiny takového jednání a následně s ní pracovat.

Kdy hlásit rodičům?

V případě, kdy způsobená škoda je nepatrná nebo malá (dle platného trestního zákoníku činí výše škody nikoliv nepatrné 5.000,- Kč), je třeba věc oznámit rodičům tehdy, jestliže dítě věc poškodilo úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu. V případě škod většího rozsahu nebo škod na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoby v průběhu školní exkurze atd.) oznamujte rodičům vždy.

Kdy hlásit policii?

V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci.

Kdy hlásit OSPOD?

V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.

Pokud způsobenou škodu nechce zákonný zástupce nezletilého žáka nebo zletilý žák uhradit a ani nejeví zájem o nápravu, hlásíme celou věc Policii ČR, kterou žádáme o pomoc.

Krizový plán: ZÁŠKOLÁCTVÍ

Záškoláctví je poruchou chování, která bývá často spojována s negativním postojem ke škole, s nepřijetím normy pozitivní hodnoty vzdělání, ale může být také projevem šikany nebo reakcí na neprospěch. V některých případech jej lze charakterizovat jako komplex obranného jednání s cílem vyhnout se nepříjemnosti, která je dána konfrontací neúspěšného dítěte s lépe prospívajícími žáky nebo požadavky učitele na práci dítěte nebo očekávanou reakcí rodičů na špatný prospěch. Při hodnocení záškoláctví je velmi důležité zjistit příčinu.

Jak postupovat při záškoláctví

- Třídní učitel informuje o problému výchovného poradce (školního metodika prevence).
- Nejdůležitější je zjištění příčiny, proč se žák k záškoláctví uchyluje. Teprve na základě tohoto zjištění je možné se žákem dále pracovat.
- Dalším důležitým úkolem je získání rodičů žáka ke spolupráci, nikoliv k boji mezi školou a žákem.
- Výchovný poradce po poradě s rodiči může žáka odeslat k vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny, která provede jeho vyšetření a případně doporučí řešení dané situace.
- Při řešení záškoláctví je nutné vždy spolupracovat s rodiči.
- Výchovná opatření v případech záškoláctví jsou přesně uvedena ve Školním řádu v platném znění.

Krizový plán: SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

Sebepoškozování (automutilace, selharm) je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Přestože člověk neznalý problematiky může sebepoškození lehce vnímat jako pokus o sebevraždu, smrt při sebepoškozujícím aktu na rozdíl od sebevražedného pokusu není v naprosté většině případů motivem a cílem jednání.

Důležitá je vnímavost vůči projevům možného sebepoškozování:

- nevysvětlené popáleniny, řezné rány, jizvy a jiné shluky stop na kůži – běžným místem sebepoškození bývají paže, zápěstí, předloktí nedominantní horní končetiny, ale stopy po sebepoškozování můžeme najít i na ostatních částech těla
- ročnímu období nepřiměřené oblečení – v horku dlouhé rukávy, dlouhé kalhoty - potítka a jiné krytí zápěstí, obvazy náplasti, náhlé odmítání aktivit, kde je nutné odhalit tělo (plavání)
- netypické osobní věci (žiletky a jiné pomůcky použitelné k řezání či úderům)
- nárůst známek deprese či úzkosti
- neuvěřitelné nebo neúplné historky jako odpověď na cílené dotazy

Jak postupovat

- posoudit aktuální riziko závažného sebepoškozování a v případě jeho přítomnosti
- odeslat žáka do spádového psychiatrického zařízení (nutná spolupráce s rodiči, pokud nespolupracují – OSPOD)
- informovat výchovného poradce a ŠMP, který s žákem povede jednání
- stanovit hranice a pravidla na půdě školy – při žakově nutkání ublížit si, ví tento žák, že může zajít za určitým pedagogem, který se mu ale nebude věnovat, pokud si žák ublíží
- pokud to bude nutné, poskytnout první pomoc
- ŠMP se spolu s rodiči a odborníky snaží odhalit příčiny a odstranit přidružené problémy

Sebepoškozování – Čj.: MSMT-1999/2015

Sebepoškozování (automutilace, selfharm) je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Přestože člověk neznalý problematiky může sebepoškození lehce vnímat jako pokus o sebevraždu, smrt při sebepoškozujícím aktu na rozdíl od sebevražedného pokusu není v naprosté většině případů motivem a cílem jednání (ač je ve skupině poškozujících se dětí a mladistvých statisticky osmkrát vyšší výskyt sebevražd než v běžné populaci).

Za patologické sebepoškození se obecně nepovažuje poranění, které je v dané kultuře tolerované a jehož primárním cílem je dekorace těla (v naší kultuře typicky piercing a tetování), sexuální uspokojení, spirituální zážitek v rámci rituálních praktik či začlenění se do skupiny vrstevníků nebo demonstrace vlastní hodnoty mezi nimi (snaha být „cool“ a „in“).

Existují různé způsoby sebepoškozování (dále také jako SP) s rozdílnou závažností poškození. Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím (automutilačním) chováním je

- řezání (žiletkou, střepem atd.)
- pálení kůže.

Jinými formami jsou

- škrábání,
- píchání jehlou,
- rozrušování hojících se ran,
- značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí,
- obrušování popálené kůže,
- kousání, údery, nárazy,
- dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení a další.

Sebepoškozování se může týkat kterékoliv části těla, nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna. Závažnost poškození může sahát od povrchových ran až po poranění vedoucí k trvalému znetvoření.

Celoživotní prevalence sebepoškození představovala na přelomu 20. a 21. století přibližně jedno procento – jeden člověk ze sta se alespoň jednou za život poškodí. V 11 % jde o opakované sebepoškozování. Procento SP je vyšší ve věkové kategorii adolescentů a mladých dospělých:

V rozvinutých zemích se poškozují asi 1,8 % lidí ve věkovém rozmezí 15 – 35 let, 12 % středoškoláků a 13 až 24 % vysokoškoláků, 10 % mladých lidí ve věku 11 až 25 let má zkušenost se sebepoškozením.

Sebepoškozování typicky začíná ve věku od 12 do 15 let, ale výjimkou není ani první poškození se kolem 7 let nebo i dříve. SP může trvat týdny, měsíce nebo roky. V mnoha případech má SP spíše cyklický než lineární průběh, je praktikováno v určitých obdobích, pak vymizí a po přestávce se opět objevuje.

Sebepoškozující chování se dává do přímého vztahu k biologickým, psychologickým/psychiatrickým a sociálním (rodina, výchova, sociální prostředí) vyvolávajícím faktorům.

Z psychologického hlediska lidé, kteří se poškozují, často

- trpí chronickou úzkostí
- mají sklon k podrážděnosti
- sami sebe nemají rádi/sami sebe znehodnocují
- jsou přecitlivělí na odmítnutí
- mívají chronický vztek, obvykle na sebe
- mají sklon potlačovat zlost
- mívají intenzivní agresivní pocity, které výrazně odsuzují a často potlačují nebo obražejí proti sobě
- bývají impulzivnější a mívají oslabenou schopnost kontrolovat impulzy
- mívají sklon jednat v souladu se svou momentální náladou
- mají sklon neplánovat do budoucna
- bývají depresivní a mívají sebevražedné/sebedestruktivní sklony
- nemají flexibilní repertoár dovedností pro zvládání zátěže
- mají sklon k vyhýbavosti
- cítí se slabí, bezmocní.

Z psychiatrického hlediska se SP často objevuje u mladých s disharmonickou osobností, typicky s hraniční poruchou osobnosti (borderline), poruchami příjmu potravy a posttraumatickou stresovou poruchou.

V životním příběhu poškozujících se častěji, než v běžné populaci najde údaj o tělesném, emočním nebo sexuálním násilí. Na druhou stranu zneužívání či zanedbávání v anamnéze poškozujících se

často chybí. Téměř vždy však poškozující se dítě/adolescent zažil/zažívá tzv. invalidaci – zpochybňování správnosti, odůvodněnosti jeho pocitů a interpretací situací blízkými dospělými. Děti jsou v dysfunkčních rodinách často závažně trestány za vyjádření určitých myšlenek a pocitů a odnášejí si přesvědčení, že mají nesprávné pocity, kterým nemohou důvěřovat, a že některé pocity jsou zakázané. (Přesto sebepoškozování dítěte neznamená automaticky dysfunkční, zneužívající nebo zanedbávající rodinu. Zpochybňovat prožitky dítěte mohou i „normální“ situace v rodině nebo škole: „Zlobíš se, a nechceš si to přiznat.“ „Ale ano, udělal jsi to, nelži.“ „Jsi prostě jen líný.“ „Jen se málo snažíš.“ „Teď už aspoň máš proč brečet!“, a zároveň invalidace není jediným příčinným faktorem vzniku SP.)

U části dětí je poškozování součástí procesu hledání vlastní životní filozofie a stylu, snahy o nonkonformitu, resp. vymezení své identity ve světě – typickými představiteli této skupiny jsou příslušníci subkultur emo a gotik. Bližší informace o subkulturách viz samostatná příloha Subkultury. Sebeпошкоzování těchto dětí vykazuje několik zásadních rozdílů proti typickému sebepoškozování popsanému výše – děti se neizolují, svá zranění často netají, naopak považují SP za společné téma, včetně často až hororových fotografií, sdílených přes internet; v jednotlivostech se liší i etiopatogenetický podklad sebezraňování.

Přestože je SP autoagresí, je také, a mnohem více, aktem sebezáchovy, svépomoci, který umožňuje jedinci znovuzískání kontaktu se světem, obzvláště u mladých lidí, jež mají v anamnéze trauma. Přestože bolest, doprovázející sebepoškození, může být fyzicky téměř nesnesitelná, sebepoškozující jí dává přednost před psychickou trýzní a považuje ji za efektivní prostředek tišení duševní bolesti.

Motivem SP bývá nejčastěji

- snaha zmírnit vnitřní napětí, snaha uniknout z nesnesitelné situace nebo neúnosného duševního stavu, snaha odstranit pocity viny, studu, dosažení pocitu očištění
- snaha získat pocit kontroly nad vlastním tělem a psychikou
- snaha dosáhnout pocitu uspokojení z tělesného prožitku bolesti nebo tepla krve
- tělesné vyjádření nevyslovitelných pocitů, vyjádření hněvu na sebe, např. za vlastní slabost nebo za nedostatek disciplíny
- odpoutání pozornosti od jiných problémů
- manifestace potřeb, demonstrace vlastní síly nebo dosažení péče a ochrany, získání pocitu bezpečí nebo jedinečnosti
- znovuprožití traumatu ve snaze o jeho zpracování
- dosažení poranění, která jsou viditelná a léčitelná na rozdíl od těch neviditelných duševních

- dosažení neatraktivnosti pro ostatní.

Ač rodiče a učitelé často vnímají SP jako manipulaci, primární a vědomá snaha dosáhnout výhod, trestat okolí nebo mu způsobit výčitky svědomí nebývá tak častá.

Přímým spouštěčem SP bývá nejčastěji pocit ztráty a opuštění, pocit studu, kritika. Emocemi, které jsou nejčastěji přítomny před SP (ale i po něm), jsou zlost na sebe a smutek. Aktu sebepoškození téměř vždy předchází izolace, někdy se však děti poškozuji v přítomnosti kamaráda/ky či ve skupině.

	Rizikové faktory	Doména	Protektivní faktory
Rizikové a protektivní faktory	• emoční labilita • impulzivita • výrazný egocentrismus, hraniční (borderline) rysy	osobnost	• harmonický vývoj osobnosti s adekvátní asertivitou a odolností vůči zátěži
	• zanedbávání • zneužívání • invalidace pocitů a prožitků • chybění hranic ve výchově • chybění prostoru pro zdravé vyjádření agresivity • dysfunkční rodina • časná ztráta nebo separace od jednoho z rodičů, nezaměstnanost rodičů	rodina	• kompletní rodina • podpůrné a motivující rodinné zázemí • jasné hranice ve výchově
	• hraniční porucha • porucha příjmu potravy (anorexie, bulimie)	psychiatrické poruchy	• medikamentózní terapie, ale zejména psychoterapie uvedených poruch

	• posttraumatická stresová porucha		
	• šikana • negativní vzory – poškozující se spolužák/skupina (emo, gotici) • šokovaný, indiskrétní, odsuzující, trestající učitel	škola	• vnímavost školy vůči osobnostním specifikům • otevřená komunikace (učitel, školní psycholog) • pochopení, respekt a diskrétnost v jednání s poškozujícím se • ochota naslouchat bez hodnocení a zděšení
Sít' partnerů, spolupráce v komunitě, kraji	Řeší: výchovný poradce, školní psycholog, třídní učitel, školské poradenské zařízení, pediatr/pedopsychiatr, event. orgán sociálně právní ochrany dítěte V případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života (přímé riziko = žák drží ve škole žiletku a plánuje se řezat, mluví o sebevraždě atd./nepřímý předpoklad rizika = učitel objeví staré jizvy na zápěstí atd.) • Psychiatrické oddělení či klinika spádové nemocnice, centrální příjem nejbližší psychiatrické léčebny – i nedobrovolně, ideálně po předchozí telefonické konzultaci Pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním (platí pro žáky motivované k řešení situace a hledání pomoci, vynucená konzultace u odborníka málokdy přinese efekt) ➤ dostupná psychiatrická či psychologická ambulance – ideálně s doporučením od dětského/dorostového lékaře, resp. po telefonickém objednání rodiči (nutno počítat s čekacími lhůtami, zejména pokud bude konzultace hrazena zdravotní pojišťovnou) ➤ krizová centra – netřeba doporučení zdravotnického zařízení, předchozí telefonická nebo e-mailová domluva vhodná, ale není nutná		

	• <i>Dětské krizové centrum</i> (V zápolí 21, 141 00 Praha 4, tel. 241 480 511, 777 664 672, ambulance@дитеkrize.cz, Provozní doba: Po, St 8:00 – 16:00, Út – Čt 8:00 – 18:00, Pá 8:00 – 14:00) • <i>Krizové centrum RIAPS</i> (Chelčického 39, Praha 3, tel. 222 580697, nepřetržitý provoz) • <i>Centrum krizové intervence Psychiatrické léčebny Praha-Bohnice</i> (Ústavní 91, Praha 8, tel. 284016110, cki@plbohnice.cz) • <i>Krizové centrum Spondea</i> (Sýpka 25, Brno – Černá Pole, tel. 541 235 511, 608 118 088, krizovapomoc@spondea.cz) ➤ Linky důvěry (níže jsou vybrány linky důvěry, na něž mohou volat děti i dospělí, další naleznete na http://www.dkc.cz/kontakty.php nebo www.capld.cz/linky.php) • Linka Bezpečí – tel. 116 111, pomoc@linkabezpeci.cz • Linka důvěry Centra krizové intervence PL Bohnice –tel.284 016666 • Linka důvěry Dětského krizového centra – tel. 241 484 149, problem@дитеkrize.cz • Linka důvěry RIAPS – tel. 222 580 697, linka@mcssp.cz • Telefonická krizová intervence KC Spondea – tel. 541 235 511, 608 118 088, chat www.chat.spondea.cz
Legislativní rámec	Samotné sebepoškozování není trestný čin, ale navádění/nucení k sebepoškozování, sebevraždě nebo příčiny vyvolávající SP, jako je třeba sexuální zneužívání, týrání apod., jsou trestné činy, na něž se vztahuje oznamovací povinnost. • Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí výslovně určuje jako povinnost různým institucím, mimo jiné i škole a školskému zařízení, nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin. U fyzických osob je tento postup formulován jako právo, nikoliv jako povinnost. • Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník stanovuje v § 364 až 368 povinnosti, jež má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadřizování, nepřekažení a neoznámení trestného činu. Paragrafy se vztahují na celou

	škálu trestných činů, oblast násilných činů páchaných na dětech a na týrání dítěte nevyjímaje (nestačí však podezření). • Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu v platném znění (§ 23). Člověka lze hospitalizovat bez jeho souhlasu v případě, že jeví známky duševní poruchy a je nebezpečný sobě nebo svému okolí.
Typ prevence (specifická, nespecifická)	Nespecifická prevence: • posilování schopnosti dětí zvládat zátěž (schopnost zvládat zátěž obecně v populaci klesá) – součást univerzálních i cílených preventivních přístupů (např. umožnit mladým lidem v rámci školních a mimoškolních aktivit poznat a vyzkoušet různé metody zvládání stresu a negativních emocí) • posilování schopnosti rozeznávat existující silné stránky a rozvíjet je • naučit obracet se na druhé a navazovat s nimi vztahy autentickým a smysluplným způsobem a účastnit se aktivit, při kterých mohou pociťovat smysluplnou vazbu a sounáležitost Specifická primární prevence <i>Důležitá je vnímavost vůči projevům možného sebepoškozování:</i> • nevysvětlené popáleniny, řezné rány, jizvy a jiné shluky stop na kůži, běžným místem sebepoškození bývají paže, zápěstí a předloktí nedominantní horní končetiny, ale stopy sebepoškozování se mohou vyskytnout prakticky na kterékoliv části těla • ročnímu období nepřiměřené oblečení (dlouhé rukávy a dlouhé kalhoty v létě), potítka a jiné krytí zápěstí, vyhýbání se aktivitám, které vyžadují odhalení těla (plavání, tělocvična), obvazy a náplasti • netypické osobní věci (žiletky a jiné pomůcky, použitelné k řezání či úderům) • nárůst známek deprese či úzkosti • neuvěřitelné nebo neúplné historky jako odpověď na cílené dotazy <i>Otázky na SP musí být emočně neutrální a neútočné.</i> Při pořádání preventivních akcí je třeba se vyhnout kontraproduktivním jednorázovým vzdělávacím akcím cíleným primárně na zvýšení informovanosti

	o formách a praktikách sebepoškozování. Při osvětě je vhodné zaměřit se spíše na vyvolávající příčiny (emoční potíže, zvládání zátěže atd.), resp. vzdělávat spíše rodiče a učitele než děti. Primární prevence indikovaná • pomoci odhalit spouštěče sebepoškození • pomoci zlepšit schopnost uvědomit si stresory udržující SP • zlepšit schopnost rozeznat, prožívat a zvládat produktivnějšími, pozitivními způsoby emoční stavy a vlastní emoce, naučit vhodnějšími strategiemi zvládání stresu a poskytnout adaptivnější alternativy pro řešení zátěžových situací • motivace a asistence při odstraňování přidružených problémů (užívání návykových látek)
Jak postupovat	Doporučovaný postup: • Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození a v případě jeho přítomnosti odeslat dítě, event. i proti vůli rodičů, do spádového psychiatrického zařízení • Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou • Předat dítě školnímu psychologovi. Pokud škola nedisponuje školním psychologem, lze samozřejmě využít služeb psychologa pedagogicko-psychologické poradny. • Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance • Stanovit jasné hranice a pravidla na půdě školy • Ideální přístup je takový, ve kterém je SP tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům – například lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pocítuje nutkání poškodit se, ale učitel se mu nebude věnovat, pokud se poškodí (za podmínky, že jiný dospělý, učitel či rodič zvládne akutní situaci s eventuálním ošetřením či zabráněním dalším následkům). Nevhodný postup: • snaha okamžitě odstranit sebepoškozující chování • sankce a ignorace

Možnosti a limity pedagoga	Pedagog může v některých případech být nejdůležitějším dospělým motivujícím dítě ke změně, resp. vyhledání odborné pomoci. Na druhou stranu bez spolupráce s rodinou je jeho kompetence (ale i odpovědnost) limitovaná. Poškozující se dítě/mladistvý představuje velkou zátěž na toleranci odpovědného dospělého a rizikový faktor vzniku burn-out syndromu a dalších psychických potíží – učitel zainteresovaný v problému poškozujícího se žáka potřebuje účinné metody prevence vyhoření, podporu nadřízeného a v ideálním případě supervizi u certifikovaného supervizora.
V jakém případě vyrozumět Policii ČR/OSPOD	• Ohlašovací povinnost se netýká přímo sebepoškození, ale doprovodných problémů často SP doprovázejících – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd. – viz další kapitoly • Povinnosti hlášení podléhá navádění dětí k sebepoškození/sebevraždě (skupina poškozujících se, kyberšikana). • V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem sebepoškození je namístě okamžitá, i nedobrovolná <i>hospitalizace na psychiatrii</i> – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.
Doporučená literatura, odkazy	• Platznerová – Sebepoškození, Galén 2009 – pro lékaře, ale obsahuje množství informací přínosných pro pedagogy: http://www.galen.cz/idistrik/vydav/?module=katalog&page[book]=3994 • Kriegelová – Záměrné sebepoškození, Grada 2008 – pro psychology, ale obsahuje množství informací přínosných pro pedagogy: http://www.grada.cz/zamerne-sebeposkozovani-v-detstvi-a-adolescenci_4985/kniha/katalog/ • Materiál MZ ČR pro poškozující se děti a jejich rodiče: http://www.program-pz.cz/sites/default/files/Pro%C4%8D_ubli%C5%BEuju_s%C3%A1m_sob%C4%9B_0.pdf • Zahraniční zdroje: http://www.selfharm.net/ nebo http://www.harmless.org.uk/

Krizový plán: PROJEVY RASIZMU, EXTREMIZMU, XENOFOBIE, ANTISEMITISMU

Rizikové typy chování žáků

- verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců či návštěvníků školy kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu
- revizionistické zpochybňování oficiálních výkladů historie či pojetí soudobé demokracie ve prospěch extremistického výkladu
- agitace ve prospěch extremistického hnutí na půdě školy

Postupy a metody:

- zjistit hloubku extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních postojů u jednotlivců a zjistit jejich případné vazby na extremistickou scénu mimo školu
- zjistit rozšířenost uvedených postojů ve třídě, škole
- vyvolat diskusi o problémech souvisejících s uvedenými postoji s cílem odhalit jejich příčinu
- nabídnout alternativní volnočasové aktivity
- zaměřit výuku na tyto problémy
- pozvat experty k diskusi se žáky
- informovat rodiče a nabídnout jim spolupráci
- v případě závažných projevů informovat Policii ČR

Příloha č. 4

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Úvod

Program proti šikaně je součástí Programu primární prevence Střední odborné školy sociální – Evangelické akademie v Náchodě. Vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škola školských zařízení č.j. 24 246/2008-6. Na jeho tvorbě a realizaci se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Koordinátorem programu je školní metodik prevence *Mgr. Adéla Jakoubková* a výchovný poradce *Mgr. Kateřina Hanušová*. Za jeho realizaci a hodnocení odpovídá ředitel školy *Mgr. David Hanuš*.

Cíl programu

- vytvořit ve škole bezpečné prostředí založené na respektu a spolupráci
- minimalizovat výskyt šikany ve škole
- v případě výskytu šikany zajistit její rychlé a efektivní řešení podle krizového plánu
- zajistit pro žáky, jejich rodiče a pedagogy dostatek informací o šikaně, jejích projevech
- seznámit žáky a rodiče s postupem v případě šikanování žáka

Prevence proti šikanování

Základem prevence šikanování a násilí ve škole je Minimální preventivní program a soubor informací zahrnutý do osnov předmětů osobnostní výchova, psychologie, literárně-dramatická výchova apod.

Závazná pravidla pro zajištění bezpečného prostředí ve škole jsou stanovena ve Školním řádu.

Úkoly pro pedagogické pracovníky v oblasti prevence a minimalizace šikany

Třídní učitel

- vytváří bezpečné a pozitivní prostředí ve třídě
- průběžně sleduje vztahy mezi žáky v třídním kolektivu
- mluví se žáky o vztazích
- pracuje s potenciálními oběťmi šikany

- tlumí agresivní sklony možných agresorů
- seznámí žáky s pojmem šikana a s jejími projevy
- naučí žáky, jak postupovat v případě, kdy se domnívají, že jsou oni sami nebo jejich spolužáci šikanováni, kde mají hledat pomoc, na koho se mají obrátit
- upozorní na sankce dané řádem školy, které budou následovat, pokud bude někdo agresorem
- seznámí rodiče s nepřímými a přímými znaky šikany, upozorní je na varovné znaky, které mohou sami u dítěte pozorovat (tato komunikace může proběhnout na třídních schůzkách nebo prostřednictvím nahlédnutí do materiálů školy, které se týkají šikany, také odkazem na webové stránky www.minimalizacesikany.cz)

Všichni pedagogičtí pracovníci

- budou držet nad žáky dozor dle rozpisu dozorů, zvláštní pozornost věnují rizikovým místům ve škole
- při podezření na šikanu upozorní třídního učitele
- seznámí se s nepřímými a s přímými znaky šikany
- seznámí se s pravidly postupu při podezření na šikanu a s krizovým plánem při odhalení šikany
- vyučující osobnostní výchovy, zdravotních nauk, psychologie, literárně-dramatické výchovy věnují této problematice zvýšenou pozornost

Školní metodik prevence

- podá učitelům základní informace o šikaně, jejích znacích
- seznámí pedagogy s krizovým plánem
- zajistí nákup odborné literatury a předplatné časopisu Prevence
- hovoří se studenty o problematice
- prostřednictvím dotazníků a třídních učitelů mapuje situace ve třídách

Krizový plán

Krizový plán je hlavní součástí programu. Eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k výskytu šikany ve škole dojde.

Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace. Škola musí **nejprve posoudit a odhadnout závažnost šikany**. Existuje zásadní rozdíl ve vyšetřování a řešení počátečních a pokročilých stadií šikany.

Po vyhodnocení závažnosti situace a dále v průběhu celého šetření **škola musí zvažovat, zda je sama kompetentní šikanu šetřit a řešit nebo zdali požádá o pomoc zvenčí** (např. pedagogicko-psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, neziskovou organizaci).

Při upozornění na šikanu (informace je poskytnuta obětí, spolužákem, rodiči)

- A. Učitel *pouze vyslechne*, jaká situace nastala, co se stalo, co se děje (kdo je účastníkem, agresorem, obětí, jak dlouho jev trvá, jak často se děje, do je příčinou, jakým způsobem...). Získané informace *nekomentuje*, nic neřeší.
- B. Tento učitel neprodleně informuje ředitele školy a metodika prevence, kteří svolají krizový tým. *Tým tvoří ředitel školy, metodik prevence a výchovný poradce, třídní učitel a zástupce ředitele pro pedagogickou činnost*. Dále se postupuje dle níže popsaných bodů.

Při výbuchu násilí

- Učitel oddělí oběť a agresora.
- Najde vhodné svědky.
- Zjistí informace od oběti a svědků.
- Zajistí bezpečnost oběti.
- Při skupinovém násilí zabráni domluvě agresorů na nepravdivé a ovlivněné výpovědi.
- Neprodleně informuje krizový tým.

Další postup je společný pro situaci 4.1. i 4.2.

1. Krizový tým provede individuální rozhovory s obětí, agresorem a svědky. Obsah jednotlivých sdělení je zapsán do Zápisu z jednání.
2. Tým zváží, zda jde skutečně o šikanu.
3. Informuje rodiče obou stran.
4. Tým navrhne výchovné opatření a případně snížení známky z chování, které budou projednány na pedagogické radě.

5. Provede individuální rozhovory s rodiči. Při nich budou rodiče informováni o vzniklé situaci a navržených sankcích. Zároveň nabídne tým rodičům odbornou pomoc nebo její zprostředkování.
6. V mimořádných případech – což je šikana pokročilá, brutální nebo kriminální – informuje ředitel školy další příslušné instituce a orgány – Policii ČR - a užije další opatření:
 - vyloučení žáka ze školy, doporučení návštěvy SVP, dalších odborníků.
7. Třídní učitel rozebere situaci se třídou a nadále sleduje situaci a vztahy ve třídě.

Čeho se rozhodně vyvarovat

- konfrontace oběti a agresora
- bagatelizace problému
- rychlých řešení
- řešení případu před třídou
- řešení bez pomoci krizového týmu a ve zvlášť závažných případech bez řešení dalších institucí a orgánů
- prozrazení informačních zdrojů
- neinformování rodičů

Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a jak ji řešit

- Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.
- Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a **žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele**. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.

- Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.
- Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

Prevence šikany zaměřené na učitele vychází z bodů uvedených ve Školním řádu.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

Vychází z krizového plánu řešení šikany a dále z přístupu ředitele školy.

Spolupráce se specializovanými institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení škola může spolupracovat s následujícími institucemi:

- Pedagogicko-psychologická poradna v Náchodě
- SPC Náchod
- Městský úřad v Náchodě – orgán sociálně právní ochrany dítěte, orgán péče o rodinu
- Policie ČR

Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů nápravná opatření, z nichž některá přicházejí při šikanování v úvahu.

- **realizace individuálního výchovného plánu agresora**
- snížení známky z chování
- převedení do jiné třídy
- vyloučení ze školy při mimořádně závažné šikaně a opakované šikaně po rozhodnutí výchovné komise. Při vyloučení žáka se musí postupovat v souladu se zákonem č. 561/2000 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborným a jiným

vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád.

- v extrémních případech si lze představit potřebu urychlit proces vyloučení žáka proto, aby se neopakovaly negativní projevy plynoucí z přítomnosti problematického žáka ve škole. Taková potřeba může vzniknout zejména v situaci, kdy selžou všechna ostatní opatření organizačního, výchovného či kázeňského charakteru. Pro urychlení procesu vyloučení žáka ze školy zejména v jasných případech, kdy není pochyb o tom, že jsou pro takový postup splněny podmínky, je možné uvažovat o vyloučení odkladného účinku rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy podle § 85 správního řádu. Takto nabyde rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy právní moci již doručením účastníkovi nebo účastníkům řízení a nemusí se čekat na uplynutí lhůt pro podání odvolání, případně na rozhodnutí o odvolání. Žák bude takto vyloučen ze školy již dnem doručení rozhodnutí žákovi (v případě, že je žák zletilý), nebo jeho zákonným zástupcům.
- doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Trestně-právní hledisko šikany

(1) V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, přesto **šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů.**

(2) **Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek dle zákona číslo 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“).** Nejčastěji se bude jednat o přestupky proti občanskému soužití dle ustanovení § 49 odst. 1 zákona o přestupcích (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.

(3) **Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty například těchto trestných činů:** proti zdraví: § 145 Těžké ublížení na zdraví; § 146 Ublížení na zdraví; proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství: § 171 Omezování osobní svobody; § 173 Loupež; § 175 Vydírání; § 177 Útisk; dále pak

trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti: § 185 Znásilnění; § 186 Sexuální nátlak; § 187 Pohlavní zneužití; § 191 Šíření pornografie; § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií; trestných činů proti majetku: § 205 Krádež; § 228 Poškození cizí věci; konečně se může jednat i o trestné činy narušující soužití lidí: § 353 Nebezpečné vyhrožování; § 354 Nebezpečné pronásledování.

(4) Je-li šikana motivována důvody, jako jsou zdravotní postižení, etnicita, náboženství a podobně, a splňuje-li znaky podle příslušných níže uvedených ustanovení trestního zákoníku, lze v určitých případech uvažovat také o trestném činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, případně i podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 355, resp. 356 trestního zákoníku). Takovýto motiv může rovněž u některých výše uvedených trestných činů podmiňovat užití přísnější klasifikace, tedy možnost udělení vyššího trestu.

(5) **Kyberšikana** obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů: nebezpečné pronásledování (tzv. stalking, § 354 trestního zákoníku) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pocítuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých; účast na sebevraždě (§ 144 trestního zákoníku) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem přimět ji k sebevraždě, kterou skutečně spáchá či se o ni pokusí; porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 trestního zákoníku) – např. porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti; pomluva (§ 184 trestního zákoníku) – např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť; šíření pornografie dle § 191 trestního zákoníku (viz sexting); výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let) dle § 192 trestního zákoníku (viz sexting).

(6) Trestní odpovědnost

Ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, je trestně odpovědnou osoba starší 15 let, která je dostatečně rozumově a mravně vyspělá. Pro účely zákona o soudnictví ve věcech mládeže se pak takový trestný čin označuje jako provinění. V případě jednání vykazujícího znaky trestného činu, kterého se dopustilo dítě mladší 15 let, se hovoří o činu jinak trestném. I když dítě mladší 15 let není trestně odpovědné, mohou mu být dle tohoto zákona soudem pro mládež uložena opatření potřebná k jeho nápravě. Činu jinak trestného se může dopustit

těž mladistvý (osoba starší 15 a mladší 18 let, která je trestně odpovědná), který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání.

(7) Povinnost překazit a oznámit trestné činy uvedené v trestním zákoníku

Přestože, jak bylo řečeno výše, šikana není sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, může svým charakterem naplňovat znaky protiprávního jednání na úrovni přestupku nebo trestného činu. Trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit, a jiné zmíněným orgánům ohlásit. Smyslem ustanovení o trestnosti nepřekážení trestnému činu je zabránit spáchání některých závažných činů a tím chránit společnost před jejich důsledky. S účinností od 1. 12. 2016 se rovněž níže popsaných trestných činů bude moci dopustit i sama škola jako právnická osoba, kdyby například úmyslně zatajovala, že u nich uvedeným trestným činům dochází.

- **Povinnost překazit páčání nebo spáchání trestného činu** (§ 367 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, má povinnost spáchání nebo dokončení takového činu překazit. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin nepřekážení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. **Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.** V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170), loupeže (§ 173), vydírání (§ 175), znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), krádeže (§ 205).
- **Neoznámení trestného činu** (§ 368 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný spáchal trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, je povinen to bez odkladu oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin neoznámení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170).
- **V uvedených případech má každý povinnost vyjmenované jednání buď překazit, anebo o něm informovat státního zástupce nebo policejní orgán.** V ostatních případech povinnost ze zákona sice nevznikla, ale to neznamená, že

oznamovat nelze (nenásleduje sankce za neoznámení). Zároveň je však třeba mít na paměti, že úmyslně lživé obvinění jiného ze spáchání trestného činu může samo představovat trestný čin křivého obvinění (§ 345). Právnícké osoby vykonávající činnost škol, jako poskytovatelé veřejné služby, by měly u každého protiprávního jednání spáchaného v jejich jurisdikci, které naplňuje znaky trestného činu, tyto skutečnosti oznamovat, a to zejména proto, že příjemci jejich služeb jsou žáci, které ve většině případů nemohou svá práva účinně vymáhat a jsou proto odkázáni na pomoc druhých (viz odst. 3, bod 3).

Nepřímé (varovné) znaky šikany:

- Žák je o přestávkách často osamocený, nemá kamarády.
- Při týmových činnostech bývá volen mezi posledními.
- O přestávkách se drží v blízkosti učitelů.
- Má-li předstoupit před třídu, je ustrašený, nejistý.
- Mívá blízko k pláči, je smutný, působí nešťastně, stísněně.
- Je uzavřený.
- Náhle se může začít zhoršovat jeho školní prospěch.
- Má v nepořádku osobní věci (rozházené, poničené, znečištěné, stejně jako jeho oděv může být zašpiněný či poškozený).
- Stále mu chybí nějaké věci, které dříve běžně nosíval.
- Nechce vysvětlit ztráty a poškození svých věcí nebo používá výmluvy, které jsou zcela zřejmě nepravdivé.
- Mění svou pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná se zvyšovat jeho absence ve škole.
- Na těle má odřeniny, podlitiny, škrábance a jejich původ nedovede uspokojivě vysvětlit.

Přímé znaky šikany:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, ponižující přezdívka, nadávky, hrubé žerty na jeho účet. Důležitá je míra zranitelnosti žáka tímto jednáním.
- Kritika žáka pronášená pohrdavým až nenávislným tónem.
- Nátlak, vydírání, aby dal věcné nebo peněžní dary šikanujícímu.
- Panovačné příkazy spolužáků, kterým se žák podřizuje.

- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či spoluúčasti na nich.
- Fyzické ataky, které nejsou silné a jeví až známky náhodnosti, ale je zřejmé, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž je jeden z účastníků zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Možné příznaky šikany, kterých by si měli všimnout hlavně rodiče:

- Dítě nemá kamarády.
- Není zváno k jiným dětem, nemá kamaráda, se kterým by si mohlo telefonovat, promluvit.
- Dítě nemá chuť jít ráno do školy (hlavně tehdy, když před tím do školy chodilo rádo). Odkládá odchod z domova, má strach, ztrácí chuť k jídlu.
- Dítě nechce do školy chodit samo, prosí o odvoz či doprovod, nevolí nejkratší cestu, či cestu, kterou dříve chodívalo.
- Ze školy chodí hladové (je obíráno o svačiny, peníze).
- Usíná s pláčem, spí neklidně, vykřikuje ze snu o pomoc.
- Ztrácí zájem o učení a nesoustředí se.
- Je smutné, apatické, či projevuje výkyvy nálad, zmiňuje se o smrti, konci. Nechce říci, co ho trápí.
- Dítě žádá o peníze a neudává logické důvody, proč je potřebuje. Případně se doma peníze začnou ztrácet.
- Často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle agresivní k sourozencům, rodičům.
- Stěžuje si na neurčité bolesti břicha, hlavy, může ráno zvracet, snaží se zůstat doma. Může i simulovat.
- Vyhýbá se docházce do školy.
- Je častěji doma, než mělo ve zvyku.

Stádia šikanování

1. Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet legrácky atd. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo jen proto, že se ve škole nudí. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

3. Vytvoření jádra – klíčový moment

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito širitelé začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv náhodně, šikanovat nejvhodnější oběť. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti slabí.

4. Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů šikanou stržené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5. Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozdělení na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druhí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

Postupy pro vyšetření a řešení šikany

První pomoc při počáteční šikaně: 1. odhad závažnosti a formy šikany; 2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi; 3. nalezení vhodných svědků; 4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory); 5. ochrana oběti; 6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru: a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření); b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku); 7. realizace vhodné metody: a) metoda usmíření; b) metoda vnějšího nátlaku (výchovní pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči); 8. třídní hodina: a) efekt metody usmíření; b) oznámení potrestání agresorů; 9. rozhovor s rodiči oběti; 10. třídní schůzka; 11. práce s celou třídou.	Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně: A. První (alarmující) kroky pomoci 1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany; 2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí B. Příprava podmínek pro vyšetřování 3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy; 4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi; 5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře); 6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům C. Vyšetřování 7. rozhovor s obětí a informátory; 8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků; 9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky; 10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi) D. Náprava
--	--

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Komentář k jednotlivým krokům postupů viz kniha Nová cesta k léčbě šikany - Kolář M. (2011)

Doporučená literatura z oblasti školního šikanování:

- Kolář, M.: *Bolest šikanování*. Praha, Portál. 2001,2005.
- Kolář, M.: *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha, Portál. 1997,2000.
- Kolář, M.: *Školní násilí a šikanování*. Ostrava, CIT, Ostravská univerzita. 2005
- Kolář, M.: *Specifický program proti šikanování násilí ve školách a školských zařízeních*. Praha, MŠMT ČR. 2003.
- Kolář, M.: *Nová cesta k léčbě šikany*. 2011
- Říčan, P.: *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha, Portál. 1995

INFORMAČNÍ LETÁK PRO ŽÁKY

NIKDO NEMÁ PRÁVO DRUHÉMU UBLIŽOVAT!

VÍŠ O NĚKOM, KDO JE ŠIKANOVÁN? JE TI HO LÍTO? MŮŽEŠ S TÍM NĚCO DĚLAT?

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže, poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a agresivita.

MYSLET, ŽE TO BUDE LEPŠÍ, JE OMYL. NIKOMU NIC NEŘÍCT JE STRKÁNÍ HLAVY DO PÍSKU, KTERÉ CELOU SITUACI ZHORŠUJE. NEVZDÁVEJ TO A UDĚLEJ NÁSLEDUJÍCÍ:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti pomoci, neprozradí tě a bude ti věřit.
- Svěř se rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvalu říct to komukoliv ze svého okolí, zavolej na **Linku bezpečí 116 111**. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ peníze ani telefonní kartu. Lidé na Lince ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobné děje.